

Imenovanja

- Vijeće za katehizaciju	284
- Vijeće za pastoral mladih	284

Vijesti i događaji

- Bivši američki veleposlanik T. P. Melady u Zadru	285
- Obnova crkvice sv. Jeronima u Kukljici	285
- 25. godina služavki malog Isusa u Salima	286

Zvona naših porušenih crkava

- Kruševo (don Rozario Šutrin)	287
--	-----

Naši pokojnici

- S. M. Felicija Radmilo	290
------------------------------------	-----

Kronika . . . . .

292

VJESNIK ZADARSKE NADBISKUPIJE - Službeni vjesnik Nadbiskupije zadarske. Izdavač: Nadbiskupski ordinarijat Zadar, Zeleni trg 1. Uređuje: uredničko vijeće. Odgovorni urednik: msgr. Ivan Prenda, nadbiskup zadarski, Zeleni trg 1, 23000 Zadar, tel. 315-712, fax 316-299. Tisak: WA GRAF, Zadar, Dragutina Domjanića 20, 23000 Zadar. Datum ulaska u tisak: 30. 7. 1997.

*Nadbiskupova riječ***ZNAK PRAVOG APOSTOLA**

Mnogom našem vjerniku sve je postalo upitno: Bog i čovjek, društvo i obitelj, moral i zakon, učitelj i svećenik. To je tipična pojava za tzv. društva u tranziciji. Što to znači? To se može shvatiti dvojako: ili je na pomolu skepticizam što rađa indiferentizmom ili se žudi za nekim sigurnim, čvrstim uporištima ili vrednotama u životu. Kad je tako, postavlja se nama pitanje: podržavamo li ih u tome i imamo li budnosti koja prepoznaće stanje duhova; uzimamo li ozbiljno svoje svećeničko, apostolsko poslanje u Crkvi i svijetu? Podržavamo li ljudi i naše zajednice da zažive Evandelje usprkos, već sada i u našem društvu, jakih suprotnih struja? Možemo li iskreno i samokritično prihvati neka mišljenja da nas, u našem prezbiteriju, ima ozbiljno zauzetih "pro lucro", da smo usporenih refleksa u apostolskim nastojanjima, da se upada u funkcionalizam i činovnički mentalitet. Riječju, koliko shvaćamo svu zahtjevnost ovog povijesnog časa koja se nameće na duhovnom i pastoralnom polju? Ako odbacimo crno-bijelu tehniku u pristupu našoj svećeničkoj zbilji, u našoj Nadbiskupiji, držim da svatko od nas mora sebi postaviti pitanje: je li moj život bez ostatka posvećen Evandelju i Crkvi i mogu li ljudi u meni prepoznati pravoga apostola, odabranog, pozvanog i posланог.

Naime, u prepoznavanju svoje vlastite apostolske i pastirske uloge treba se zaustaviti na Isusovom govoru o samome sebi u Ivanovu Evandelju, u desetom poglavljju. Izvadimo obilježja doboga pastira: On svoja ovce zove imenom; On ih izvodi; On ulazi na vrata; On ide pred njima; On je vrata ovcama; On dode da život imaju, u izobilju da ga imaju; On je dobri pastir; On život svoj polaže za ovce svoje; On poznaće svoje. One koje nisu u njegovom ovčnjaku dovodi da budu jedno stado i jedan pastir. A ovce? One slušaju njegov glas. Ovce idu za njim jer poznaju njegov glas. Za tuđincem dakako ne idu već bježe od njega jer tuđinceva glasa ne poznaju. One poznaju pravoga pastira. A onaj drugi nazvan je tuđincem. Za takva Isus kaže da preskače, krade i ubija. U Isusovim očima izgubio je pravo zvati se pastirom. Kad se i ne bi shvatilo doslovce, tako se može nazvati svaki koji u ovčnjak ne ulazi na vrata. Jer vrata jesu On. Kad se kroza nj ne ulazi, onda je riječ o tehnicu, o trikovima. Radilo bi se o najamniku, koji, kada je kritično, ostavlja ovce i bježi, a vuk ih grabi i razgoni. Najamniku nije stalo do ovaca! Hrabrost je, bez ostatka, uzeti ozbiljno Kristov govor o pastiru. Taj govor prosvjetljuje i oslobada.

Nadbiskup

SVETA STOLICA

SEGRETERIA DI STATO
PRIMA SEZIONE - AFFARI GENERALI

N. 412.800

Dal Vaticano, 31 Maggio 1997

Eccellenza Reverendissima,

rendendosi interprete dei sentimenti di Mons. Marijan Oblak, Arcivescovo emerito, del Clero e dei fedeli di codesta Comunità arcidiocesana, Ella ha voluto esprimere al Santo Padre fervidi voti augurali per il Suo compleanno.

Il Sommo Pontefice, allietato da questo gesto di affetto e soprattutto dalle preghiere per Lui elevate, ringrazia vivamente e, invocando su di Lei e su quanti si sono uniti nel premuroso pensiero e sulla diletta Chiesa che è in Zadar copiosi doni di spirituale fervore, di cuore imparte l'implorata Benedizione Apostolica.

Profitto della circostanza per confermarmi con sensi di distinto ossequio

dell'Eccellenza Vostra Rev.ma
dev.mo

A Sua Eccellenza Reverendissima
Mons. IVAN PRENDJA
Arcivescovo di Zadar
Nadbiskupski Ordinarijat
Zeleni trg. 1
23000 ZADAR - CROAZIA

SADRŽAJ

Nadbiskupova riječ

Znak pravog apostola 243

Sveta Stolica

Poruka crkvenim zajednicama (Zaključak Kongresa o svećeničkim i redovničkim zajednicama u Europi) 245

Hrvatska biskupska konferencija

Priopćenje za tisak o Trinaestom plenarnom zasjedanju HBK, 9.-11. 6. 1997. 248

Nedjelja - Dan Gospodnji (Poruka hrvatskih biskupa) 250

Poziv hrvatskih biskupa pred novu vjeroučnu godinu 253

Pismo HBK Ministarstvu obrane 254

Zadarska nadbiskupija

Mjesečna rekolekcija u svibnju - dr. Mato Zovkić:

Crkva - znak Krista u vremenu 255

XXV. svećenički dan Zadarske nadbiskupije

- Prikaz 261

- Predavanje I. Goluba: *Povjerovali smo Riječi* 264

Svećenička redenja u Katedrali (Nadbiskupova propovijed) 267

Otvaranje SICU

- Prikaz (F. Baričić) 268

- Govor o. Nadbiskupa 270

- Govor ministra kulture 271

- Govor potpredsjednice Vlade 274

Priopćenje s 2. sjednice Svećeničkog vijeća Zadarske nadbiskupije 275

Ususret Velikom jubileju 2000.

- Priprava za Veliki jubilej (mons. Milivoj Bolobanić) 276

- Ministrantski kongres - prikaz 278

- Zahvala Generalu za pomoć u organiziranju Ministrantskog kongresa na Plitvicama 281

- Zahvala župnim uredima 282

Odredbe

Katehetski dan (Poziv) 283

Zaključak Kongresa o svećeničkim i redovničkim zvanjima u Europi**PORUKA CRKVENIM ZAJEDNICAMA**

U Rimu je od 5. do 10. svibnja 1997. u "Domus Mariae" održan Drugi europski kongres o svećeničkim i redovničkim zvanjima. Susrelo se 253 izaslanika iz 37 europskih naroda kao predstavnici svih vrsta duhovnih zvanja (svećenici, redovnici, redovnice, laici, biskupi). Sudjelovali su i neki predstavnici sestrinskih Crkava (protestanti, pravoslavni, anglikanci). Članove Kongresa primio je u posebnu audijenciju Sv. Otac. Utoj je audijenciji sudjelovalo više od 6.000 predstavnika svećenika, redovnika, redovnice, sjemeništaraca, novaka i novakinja. Na kraju je Kongres objavio ovu poruku crkvenim zajednicama:

1. Drugi europski kongres o svećeničkim i redovničkim zvanjima označio je jedinstveni čas milosti i zajedništva za Crkvu koja je u Europi. Susret različitih karizmi i nadasve izmjena različitim iskustvima i sadašnjih npora na polju duhovnih zvanja, u Crkvama Istoka i Zapada bili su pravi dogadjaj Duha Svetoga koji je dao novu jakost dušobrižništvu zvanja u našim Crkvama.

Ovih se dana više puta pojavilo pitanje: "Je li moguće danas na ovoj povijesnoj prijelomnici imati pouzdanja u budućnost koja više obećaje i bogatiju darovima Duha?"

Uvjereni smo da je nuda obvezna krepstvo ovoga trenutka, premda izgleda da se pojavljuje s dva lica: na Istoku je nužna pomoć na teškom putu pokretanja pravog sustavnog dušobrižništva u službi zvanja i to u teškim okolnostima ponovno stecene slobode; na Zapadu nuda je potrebna za sučeljavanje ili uspješno proživljavanje ovoga razdoblja koje je označeno kao doba krize. Nuda čini da gledamo unaprijed sa stvaralačkim povjerenjem, bez odustajanja i prepuštanja sudbini.

2. Kad razmišljamo o duhovnim zvanjima, reklo bi se da po krutoj stvarnosti brojeva prepoznajemo ovo doba kao za

Crkvu teško razdoblje. Izazvani smo kompleksnom i subjektivističkom kulturom koja zahtijeva ne samo obnovljeni navjestiteljski polet kršćanske zajednice, nego žurno traži obraćenje i veliki napor za ponovnu uspješnost osobito u dušobrižništvu mladih glede duhovnih zvanja. Nije riječ o tome da se mladi zaokupe stanovitim zadatkom na određeno vrijeme, nego o tome da se otvore putovi vjere sposobni biti plodnim tlom za zrele i konačne odgovore Bogu koji vodi povijest i koji trajno poziva.

Zaista ne želimo zatvoriti od pred činjenicom da statistički podaci pokazuju znakove ponovnog rasta, osobito kad je riječ o redenju novih svećenika, ali ipak taj porast broja novih zvanja ne može još nadomjestiti broj one svećeničke subraće koja su pozvana u mir Kraljevstva. Sporija je obnova glede redovničkog života, premda se s više strana potvrđuje sve veća vrijednost njihova svjedočenja.

U ovo doba pritišće nas dvostruka teška nesrazmjerost s jedne strane između pokretanja nove *evangelizacije* u okružju Europe koja se označuje kao poslijekršćanska i brojčanim pomanjkanjem *evangelizatora*.

Uznemirujuće se ponavlja prizor zapisan u Matejevu evandelju: "Žetva je velika, a djelatnika malo" (Mt 9, 37). S druge strane izravno uočava nesrazmjer između uloženoga truda i oskudnih uspjeha. Na usta dolaze riječi mnogih pastira, zavjetovanih osoba i odgojitelja, same od sebe: "Učitelju, cijelu smo se noć trudili i ništa nismo ulovili" (Lk 5, 5). Sve to itekako obeshrabruje, ponekad gotovo do suza, u pogledu teške budućnosti, osobito u nerijetkim redovničkim zajednicama koje ne vide mogućnost obnove.

3. Ali, iznad stvarnosti brojeva postoji stvarnost vjere koja ohrabruje nadu. I Isus je ukazao na teški raskorak između

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA

PRIOPĆENJE ZA TISAK O TRINAESTOM PLENARNOM ZASJEDANJU HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE OD 9. DO 11. LIPNJA 1997.

Trinaesto plenarno zasjedanje Hrvatske biskupske konferencije održano je od 9. do 11. lipnja 1997. godine u Zagrebu uz sudjelovanje svih članova. Zasjedanju su kao gosti sudjelovali apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj mons. Giulio Einaudi i predstavnik Biskupske konferencije BiH mostarsko-trebinjski biskup mons. Ratko Perić.

U uvodnim riječima na početku ovog zasjedanja predsjednik Hrvatske biskupske konferencije kardinal Kuharić čestitao je mons. Juraju Jezerincu na nedavnom imenovanju za vojnog ordinarija.

Prva opširnija tema dnevnog reda posvećena je razradbi ratificiranog ugovora između Svetе Stolice i Republike Hrvatske "O suradnji na području odgoja i kulture". Biskupi su razmotrili i usvojili nacrt provedbenog ugovora između naše Crkve i hrvatske Vlade koji regulira pitanja organizacije vjeroučitelja u školama kao specifičnog i redovitog predmeta, status vjeroučitelja, te druga pitanja povezana s odgojem u školama.

Ističući potrebu realizacije ratificiranih ugovora između Svetе Stolice i Republike Hrvatske, nedavno imenovani vojni ordinarij mons. Jezerinac izvijestio je biskupe o dosadašnjoj pastoralnoj djelatnosti među pripadnicima Hrvatske vojske i Policije, kao i o poduzetim koracima u realizaciji djelovanja vojnog ordinarijata. Biskupi su dali svoju suglasnost da se za administrativno sjedište vojnog ordinarijata prihvati zgrada koju je u području Novog Zagreba predložilo Ministarstvo obrane Republike Hrvatske. Biskup Jezerinac je najavio da će uskoro pismenim putem zatražiti od biskupa ordinarija i viših redovničkih poglavara u Republici Hrvatskoj da dogovorno pronađu potre-

bne vojne kapelane; predviđeno je da će uskoro doći do potpunijeg oblikovanja vojnog ordinarijata.

Razmotren je prijedlog dovršenog plana i programa za vjeroučitelje u osnovnim školama i župnu katehezu. Kako je oblikovanje ovog plana i programa tek nedavno završeno i dostavljeno biskupima oni su nakon opširnije rasprave zaključili da će svoje konačne prosudbe i stavove dati do polovice kolovoza.

Kao konkretni znak posvjetešćivanja značenja dana Gospodnjeg, biskupi su izdali svoju poruku o Nedjelji - Danu Gospodnjemu i danu blagdanu počinka. Biskupska poruka je skraćena verzija dokumenta hrvatskih biskupa koji će uskoro izdati Vijeće HBK za obitelj. S ovog zasjedanja hrvatski biskupi su također uputili poziv vjeroučenicima, roditeljima i vjeroučiteljima pred novu vjeroučiteljicu godinu posebno apelirajući na roditelje da ispunite svoju kršćansku dužnost i upišu svoju djecu na vjeroučitelje u školama.

Osobitu pažnju naših biskupa privukla je kritična situacija s omladinom u Hrvatskoj. Naglašeno je kako problem droge kod mladih postaje sve akutniji čak i u malim mjestima. U pokušaju traženja adekvatne pomoći ovom problemu biskupi su zaključili da će organizirana briga za omladinu biti zasebna tema na jednom njihovih sljedećih zasjedanja. U kontekstu analize duhovne situacije mladih biskupi upućuju apel na sve društvene strukture da što prije pristupe problemu narkomanije kao jednom od ozbiljnih zala koja su zahvatila naše područje.

Biskupi također uočavaju opasnost za mlade poplavom pornografije. Izraženo je zabrinutost zbog učestalosti nemojalnih scena u sredstvima javnog priopći-

podne u Mrljanama predvodio koncelebraciju i procesiju sa svećevom slikom po mjestu.

NADBISKUPIJSKO NATJECANJE MINISTRATA - U subotu, 14. 6., u vjeroučiteljskoj dvorani župe Bibinje, kao priprema pred Ministrantski kongres na Plitvičkim jezerima, održano je natjecanje (kviz) ministrantskih ekipa više župa Zadarske nadbiskupije. Natjecalo se sedam ekipa koje su pobijedile na dekanatskim natjecanjima: Bibinje, Zadar - Belafuža, Sv. Filip i Jakov, Zemunik, Kali, Pag i Sali. Prvo mjesto osvojila je ekipa župe Kali i predstavljat će Zadarsku nadbiskupiju na velikom natjecanju na Ministrantskom kongresu na Plitvicama.

KRIZME U PRIVLACI I RADOŠINOVČU - U nedjelju, 15. 6., Nadbiskup je slavio svećana euharistijska slavlja u Privlaci i Radošinovcu, preko kojih je mladima podijelio sakrament sv. potvrde.

ZAVRŠETAK ŠKOLSKE GODINE '96/97. U SJEMENIŠTU - U nedjelju, 15. 6., u sjemeništu "Zmajević", Nadbiskup je predvodio Euharistiju u prigodi završetka školske godine 1996/97. na Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji. Nakon slavlja Nadbiskup je, u dvorani Sjemeništa, podijelio nagrade najboljim učenicima u vladanju i uspjehu u znanju.

ZLATNA HARFA '97. - U nedjelju, 15. 6., u katedrali sv. Stošije u Zadru održana je ovogodišnja "Zlatna harfa" - smotra učeničkih župnih zborova naše Nadbiskupije. Sudjelovalo je više župa naše Nadbiskupije, a svećano euharistijsko slavlje predvodio je Generalni vikar.

OBRANA MATURE NA NADB. KLAS. GIMNAZIJI - U ponedjeljak, 16. 6., Nadbiskup je predsjedao ispitnoj komisiji pred kojom su ovogodišnji maturanti Nadbiskupske klasične gimnazije branili svoje maturalne radnje.

SMRT SESTRE FELICIJE RADMILO - U subotu, 14. 6., u Preku, preminula je s. Felicia Radmilo, redovnica Družbe Kćeri milosrda, nakon 43 godine teške bolesti i patnje. Pogrebnu misu i sprovodne obre-

de, održane 17. 6. u Preku, predvodio je Nadbiskup.

MINISTRANTSKI KONGRES "PLITVICE '97"

- Od 17. do 19. 6., održao se Ministrantski kongres Riječke metropolije i Zadarske nadbiskupije na Plitvicama. Kongres je održan kao manifestacija predjubilejske - godine Isusa Krista - pod lozinkom: "Marija - uzor naše vjere". Na Kongresu je sudjelovalo oko 2000 ministranta, a iz Zadarske nadbiskupije 520. Na Kongresu je, zadnja dva dana, sudjelovao i Nadbiskup.

KONFERENCIJA ZA TISAK U SICU - U četvrtak, 19. 6., Nadbiskup je sudjelovao na svećanoj sjednici Vijeća Stalne izložbe crkvene umjetnosti u Zadru te sudjelovao s članovima Vijeća na konferenciji za tisak na kojoj je objavljen datum otvaranja izložbe - 9. srpnja.

BLAGOSLOV TRAFOSTANICE U ŠKABRNJI - U petak, 20. 6., Generalni je vikar blagoslovio novu trafostanicu "Centar" u Škabrnji čime je puštena u rad novoobnovljena niskonaponska električna mreža.

KRIZME U BARBATU I VRANI - U nedjelju, 22. 6., Nadbiskup je preko euharistijskih slavlja podijelio sakrament sv. krizme u Barbatu na Pagu i Vrani.

MATURALNI ISPITI U SJEMENIŠTU - U ponедjeljak i utorak, 23. i 24. 6., Nadbiskup je predsjedao usmenim ispitima maturalata na Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji u Zadru.

NOVA PALA I KIP SV. IVANA U BIOGRADU - U utorak, 24. 6., na blagdan Rodenja sv. Ivana Krstitelja, u Biogradu na Kosi, svećenu misu predvodio je don Hrvoje Kolak, župnik Draga, a novi kip i oltarnu palu sv. Ivana blagoslovio je Generalni vikar.

SVEĆENIČKI DAN ZADARSKE NADBISKUPIJE - U srijedu, 25. 6., u sjemeništu "Zmajević", proslavljen je XXXVI. svećenički dan Zadarske nadbiskupije. U prvom, duhovnom dijelu susreta, nakon osobne isповijedi, održano je zajedničko euharistijsko slavlje koje je predvodio Nadbiskup. U pastoralnom dijelu, dr. Ivan

Martinskom. Susret je organizirao Rektorat Sveučilišta u Zagrebu i Dekanat KBF-a u Zagrebu. Cilj je susreta bio raspraviti budućnost visokog katoličkog školstva u Hrvatskoj.

NADBISKUP KOD MINISTRICE PROSVJETE
- U petak, 6. 6., u Zagrebu, ministrica prosvjete u Vladi RH, prof. Ljilja Vokić, primila je Nadbiskupa i prof. Miljenka Marinovića, pročelnika Županijskog ureda za prosvjetu u Zadru. Razgovaralo se o pomoći Ministarstva u izgradnji desnog krila Nadbiskupske klasične gimnazije u Zadru.

BLAGOSLOV OBJEKTA TVRTKE "SAS-HSTEC" - U petak, 6. 6., Generalni vikar je blagoslovio obnovljeni objekt zadarske tvrtke "SAS-HSTEC, d.d." i tvornicu za proizvodnju preciznih, visokobrzinskih vremenskih elektromotorova i druge visokobrzinske tehnike u Zadru.

MJESEČNI SUSRET VJEROUČITELJA LAIKA - U subotu, 7. 6., u vjeroučiteljskoj dvorani župe sv. Stosije održan je mjeseci susret vjeroučitelja-laika. Susretu su bili nazočni Nadbiskup i Generalni vikar. Na susretu se govorilo o prošlogodišnjoj vjeroučiteljskoj godini.

DEKANATSKA NATJECANJA MINISTRANA-TA - U subotu, 7. 6., uoči Ministrantskog kongresa na Plitvicama, održana su dekanatska natjecanja ministranata Zadarske nadbiskupije. Natjecanja su se odvijala u Biogradu (pobjedila župa Sv. Filip i Jakov), u Zemuniku (pobjedila župa Zemunik), u Preku (pobjedila župa Kali), u Zadru (pobjedila župa Bibinje).

ZAHVALNICA VTKŠ-a NA ZAVRŠETKU AKAD. GODINE - U subotu, 7. 6., u crkvi Gospe od Zdravlja, Nadbiskup je predvodio misu zahvalnicu u povodu završetka akademске godine 1996/97. za studente Visoke teološko-katehetske škole u Zadru.

SJEDNICA ODBORA ZA VELIKI JUBILEJ - U ponедјeljak, 9. 6., u prostorijama Tajništva HBK u Zagrebu, zasjedao je Odbor HBK za Veliki jubilej 2000. Sastanku je prisustvovao mons. Milivoj Bolobanić,

gen vikar, koji je podnio izvještaj o akcijama poduzetim u prvom polugodištu i onima planiranim za drugo polugodište tekuće godine Isusa Krista na području Zadarske nadbiskupije.

25. GODIŠNICA SLUŽAVKI MALOG ISUSA U SALIMA - U nedjelju, 8. 6., Nadbiskup je predvodio svečano euharistijsko slavlje u župnoj crkvi sv. Marije u Salima u prigodi 25. godišnjice dolaska sestara Služavki Malog Isusa u tu župu. Dan uoči održan je pred župnom crkvom i poseban program. U proslavi je sudjelovala s. Mirjam Dedić, vrh. poglavica Družbe i s. Vesna Mateljan, provincijalka Splitske provincije, kao i skoro sve sestre koje su dosad služile u Salima.

NADBISKUP NA ZASJEDANJU HBK - Od 9. do 11. 6., Nadbiskup je sudjelovao na redovitom zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije u Zagrebu. Podnio je izvještaje o sudjelovanju na Europskom kongresu za zvanja u Rimu, te na Svjetskom euharistijskom kongresu u Wroclawu, u Poljskoj.

DAN REDOVNICA - U srijedu, 11. 6., održan je u Starom Gradu na Pagu ovogodišnji Dan redovnica. Predavanje na temu: "Redovnica - poziv na kršćansku ljubav u Crkvi i svijetu" održao je o. dr. Bernardin Škunca, provincijal. Pokorničko bogoslužje predvodio je fra Andrija Bilokapić, a euharistijsko slavlje mons. Milivoj Bolobanić, gen. vikar.

SUSRETI KRIZMANIKA U PRIVLACI I RAŠTEVIĆU - U srijedu, 11. 6., Generalni vikar je imao susret s krizmanicima, njihovim kumovima i roditeljima u Privlaci, a u petak, 13. 6., u Rašteviću.

KRIZMA U DRAGAMA - U petak, 13. 6., Nadbiskup je podijelio sakrament sv. potvrde mladima župe Drage.

BLAGDAN SV. ANTE - Nadbiskup je, na blagdan župnog zaštitnika, sv. Antuna Padovanskog, u petak, 13. 6., predvodio svečanu concelebraciju u župi Zadar - Smiljevac. Nadbiskup u miru je ujutro, u crkvi sv. Ante, na Otusu na otoku Pašmanu, predvodio concelebraciju, a poslijе-

vanja a u posljednje vrijeme sve se češće primjećuju i javni plakati po gradovima pa čak i manjim mjestima. Biskupi smatraju da bi javni moral trebao biti bolje zaštićen ne samo zakonom nego i brigom mjesnih vlasti.

Zadarski nadbiskup mons. Ivan Prenda izvijestio je biskupe o "Kongresu o svećeničkim zvanjima i posvećenom životu u Europi" održanom u Rimu od 5. do 10. svibnja ove godine. Potom su biskupi razmotrili problematiku svećeničkih zvanja u Hrvatskoj.

Krčki biskup mons. Josip Bozanić upoznao je biskupe s pripremama u Hrvatskoj za 12. svjetski dan mlađih u Parizu koji će se održati od 19. do 24. kolovoza ove godine i završiti susretom sa Svetim Ocem. Iz Hrvatske se do sada za taj susret prijavilo oko 2.500 mlađih osoba. Također je izvijestio o djelovanju i novim inicijativama Odbora HBK za Veliki jubilej 2000. godine.

Suočeni s poteškoćama oko obnove porušenih crkava biskupi su na ovom zasjedanju odlučili pripraviti plan obnove crkava i zatražiti pomoć izvan Hrvatske. Predviđa se organizirana akcija prikupljanja sredstava za obnovu crkava po Sjedinjenim Američkim Državama. Četvorica biskupa, predstavnika metropolija i zadarske nadbiskupije, pošla su posljednjeg dana zasjedanja posjetiti Ministarstvo za razvijak i obnovu, gdje su dobili informacije o planovima hrvatske Vlade za obnovu stradalih crkava u ovoj godini.

Biskupi su nadalje raspravljali o uskladivanju djelovanja Katoličkog bogoslovnog fakulteta i područnih Visokih teoloških škola te pripadnih Instituta u sklopu Sveučilišta.

U završnom dijelu plenarnog zasjedanja predsjednici Vijeća, Odbora i Komisija HBK iznijeli su svoje izvještaje o djelatnostima ovih tijela HBK.

Dakovačko-srijemski biskup mons. Srakić upoznao je biskupe s pripravom delegata Hrvatske biskupske konferencije za II. europski ekumenski skup u Grazu

koji će se održati od 23. do 29. lipnja ove godine. Budući da je pitanje ekumenizma u ovom razdoblju hrvatske povijesti od velikog značenja, biskupi pozivaju sve vjernike da svojom molitvom prate ovaj susret kako bi Duh Sveti vodio razmišljanja i razgovore sudionika u Grazu putovima istine i iskrene ljubavi.

Predsjednik Komisije HBK "Justitia et pax" mons. Marko Culej upoznao je biskupe s djelovanjem ove Komisije i s nedavnom izjavom predsjednika Komisije "Justitia et pax" u kojoj se osuđuje svako nasilje u predsjedničkoj kampanji. Govoreći o predstojećim predsjedničkim izborima hrvatski biskupi i ovom prilikom pozivaju sve vjernike da izvrše svoju građansku i kršćansku dužnost izlazeći na izbore kako bi sudjelovali u odgovornosti za opće dobro.

Biskupi su na ovom zasjedanju donijeli odluku da se za teritorij Hrvatske biskupske konferencije odobravaju dva kompjutorska programa za vodenje župskih knjiga. Radi se o dva standardizirana kompatibilna programa od kojih je jedan izradio informatički i računski centar "Đuro Đaković" iz Slavonskog Broda a nosi ime "Župa", dok je drugi pod imenom "Pastoral" izradila tvrtka "Bit art" iz Splita. Biskupi svaki za svoju biskupiju prepisuju svojim svećenicima jedan od ova dva programa kako župnici ne bi naručivali neke druge vlastite programe.

Na kraju prvog dana zasjedanja biskupi su sudjelovali pri prijenosu zemnih ostataka sluge Božjega kardinala Alojzija Stepinca u novi grob. Drugog dana zasjedanja biskupi su navečer u zagrebačkoj katedrali sudjelovali na koncelebriranoj misi koju je predvodio predsjednik HBK kardinal Franjo Kuharić a propovijedao šibenski biskup mons. Ante Ivas.

Sljedeće plenarno zasjedanje HBK bit će održano u Dubrovniku polovicom listopada povodom blagoslova novoga križa na Srdu iznad grada.

Poruka hrvatskih biskupa**NEDJELJA - DAN GOSPODNE I DAN BLAGDANSKOG POČINKA**

Dragi vjernici! U ovoj vam poslanici želimo progovoriti o nedjelji - Danu Gospodnjem i danu blagdanskog počinka. Drugi vatikanski sabor ovako je izrazio značenje nedjelje za kršćane:

"Crkva svetkuje vazmeno otajstvo, svakog osmog dana, koji se s pravom naziva danom Gospodnjim ili nedjeljom. To biva prema apostolskoj predaji koja potječe od samog dana uskrsnuća Kristova. Tog su se dana vjernici dužni sastajati zajedno, da slušaju Božju riječ i da sudjelujući kod euharistije obave spomen-čin muke, uskrsnuća i proslave Gospodina Isusa te da zahvaljuju Bogu koji ih "uskrsnućem Isusa Krista od mrtvih nanovo rodi za živu nadu" (I Pt 1, 3).

Stoga je nedjelja prvi dan blagdan koji se ima predlagati i uporno preporučiti vjerničkoj pobožnosti, da bude i dan radosti i počinka od posla. Neka joj se druga slavlja, osim doista najznačajnijih, ne prepostavljaju, jer je ona temelj i jezgra čitave liturgijske godine" (SC 106).

RADOST DANA GOSPODNEGA

Nedjelja je dan bogat sadržajem. To je "prvi dan" u tjednu: podsjeća na prvine stvaranja svijeta i na novo stvaranje, koje se dogodilo s Kristovim uskrsnućem. To je: "osmi dan", dan konačnog, eshatološkog počinka, prema kome je usmjerena Crkva, slijedeći svoga Gospodina koji je ušao u svoj konačni počinak. To je "dan Gospodnjeg uskrsnuća", ili jednostavno "Dan uskrsnuća", kako ga od davnine radi naziva kršćanski Istok. Gospodinovo uskrsnuće ima u kršćanskom životu takvu važnost, da su kršćani smatrali, da upravo taj dan u tjednu treba posebno slaviti, a ne starozavjetnu subotu. Od početka su se kršćani toga dana okupljali i zajedno slavili Euharistiju. Nedjelja se naziva i

"Danom Gospodnjim", jer je obilježena trajnom prisutnošću Uskrsloga u Crkvi gdje On nastavlja tumačiti Pisma i lomiti kruh, kao što je učinio u Emausu (usp. Lk 24, 30).

Nedjelja je "Dan ljubavi", u koji kršćani žele, kao braća i sestre, u radosti biti zajedno te u skladu s vlastitim vazmennim pozivom u ljubavi pokazati brigu prema siromasima, bolesnicima i osamljenicima. I sve to postaje polazište poslanja u svijetu, a nedjelja "Dan poslanja".

Nedjelja je "Blagdan". Ona podsjeća na pobjedu uskrsloga Krista, koji je neiscrpno vrelo kršćanske radosti i mira. Kršćani vjeruju da od Kristova uskrsnuća cijelokupni sadržaj ljudskog života ulijeva nadu, uključujući i rad i umor svakodnevice, zato se u radosti sastaju da proslave taj dan.

To je jednostavno "nedjelja", dan kad kršćani prekidaju svakodnevne napore i poslove, kako bi osigurali vrijeme potrebno za euharistijsko slavlje i druge duhovne i božanske stvari (duhovno štivo, duhovni razgovori i sl.). Nakon što je dobila slobodu, Crkva je euharistijsko slavlje zaštitala zakonom koji je zabranjivao tzv. "težačke poslove", a u novije vrijeme ona poziva vjernike da se uzdrže od onih radova i poslova koji prijeće iskazivanje štovanja Bogu.

Svi ti nazivi za nedjelju žele izraziti pravi smisao stvarnosti dana kada je Gospodin napose prisutan u zajednici Crkve, ali i dana u kojem Crkva postaje svjesna onoga što jest i što kaže samo njezino ime, tj. "skupština", "saziv", "zbor" oko Gospodina u molitvi, u slušanju Riječi i u slavlju lomljenja kruha - u svetoj Misi. Zato je nedjelja i "Dan Crkve".

Otkako je hrvatski narod primio kršćanstvo, s osobitim poštovanjem prihvatio je nedjelju kao "Dan Gospodnj".

BLAGOSLOV NOVOG CENTRA NP PAKLENICA - U utorak, 27. 5., Generalni vikar je blagoslovio novouređeni poslovno-predstacijski centar nacionalnog parka Paklenica.

DAN POSVETE KATEDRALE - U utorak, 27. 5., na dan posvete zadarske prvostolnice sv. Stošije, svečano misno slavlje u katedrali je predvodio Generalni vikar.

SUSRET O VTŠ I INSTITUTIMA U ZAGREBU

- U utorak, 27. 5., u Nadbiskupskom dvoru u Zagrebu, Nadbiskup u miru je sudjelovao na Susretu o visokim teološkim školama i njihovim institutima, uključujući i Visoku teološko-katehetsku školu u Zadru. Na Susretu su sudjelovali Rektor i Prorektor Hrvatskog sveučilišta u Zagrebu, Dekan Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, Prodekan VTŠ u Đakovu, Makarskoj, Rijeci i Splitu. Nadbiskup u miru je zastupao VTKŠ u Zadru. Bilo je riječi o sponsoriranju KBF Instituta pri VTŠ i naše zadarske VTKŠ.

BLAGOSLOV ŠKOLSKE RADIONICE I KOMBILA - U srijedu, 28. 5., prigodom Dana škole i Dana državnosti, u Osnovnoj školi Voštarnica u Zadru, Generalni vikar je blagoslovio novootvorenu školsku radionicu i novi kombi.

SUSRET KRIZMANIKA RAŽANCA I SLIVNICE - U srijedu, 28. 5., Generalni vikar susreo se s krizmanicima, te njihovim kumovima i roditeljima, iz župā Ražanac i Slivnica.

PRIMANJE POVODOM DANA DRŽAVNOSTI

- U srijedu, 28. 5., u povodu Dana državnosti Rep. Hrvatske, u Županijskom poglavarstvu u Zadru, g. Šime Prtenjača, župan zadarski, upriličio je svečano primanje. Nadbiskupiju je predstavljao Generalni vikar.

TIJELOVO - Svetkovina Tijelova, u četvrtak, 29. 5., proslavljena je u katedrali sv. Stošije svećanim euharistijskim slavljem i tijelovskom procesijom Širokom ulicom do crkve sv. Šime. Slavlje je predvodio mons. Marijan Oblak, nadbiskup u miru.

SKUP SALEZIJANSKE MLADEŽI - Na blagdan Pohodenja Marijina, 31. 5., održan je

u župi Gospe Loretske u Arbanasima susret salezijanske mladeži. Mladi su došli iz Zagreba, Rijeke, Splita i Žepča, a pridružili su im se i mladi iz Arbanasa. Sudjelovalo ih je ukupno oko 300. Svečano misno slavlje, u koncelebraciji sa salezijanskim provincijalom, o. Stjepanom Bolkovcem i drugim svećenicima-župnicima okupljene mladeži, predvodio je generalni vikar, mons. Milivoj Bolobanić.

KRIZMA U SLIVNICI - U nedjelju, 1. 6., u župi Slivnica, sakrament sv. potvrde mladima je podijelio Generalni vikar.

MEDITATIVNA VEČER NA STANOVIMA - U utorak, 3. 6., u župi Kraljice mira, Zadar-Stanovi, Nadbiskup je predvodio katehet-sko-molitvenu večer, s temom: "A što vi kažete, tko sam ja?", održanoj povodom predjubilejske godine Isusa Krista.

SASTANAK ODBORA ZA MINISTRANTSKI KONGRES - U utorak, 3. 6., u hotelu "Plitvičce" na Plitvičkim jezerima, održan je pripremni sastanak Centralnog odbora za organiziranje Ministrantskog kongresa Rižečke metropolije i Zadarske nadbiskupije, zakazan za 17.-19. 6. 97., na Plitvičkim jezerima. Zadarsku nadbiskupiju je na sastanku predstavljao Generalni vikar.

SUSRET ZBORA KAT. LIJEĆNIKA U LIPNU - U utorak, 3. 6., održan je redoviti mjesecni susret Zbora hrv. katol. liječnika - Ogranak Zadar. Predavanje na temu: "Ljudsko tijelo i problem patnje" održao je fra Andrija Bilokapić, župnik Srca Isusova, Zadar - Voštarnica. Nazočan je bio i duhovni asistent Ogranka mons. Milivoj Bolobanić.

SJEDNICA SVEĆENIČKOG VIJEĆA - U srijedu, 4. 6., u Nadbiskupskom domu u Zadru, održana je II. sjednica Svećeničkog vijeća Zadarske nadbiskupije, s temom izrade pastoralnog direktorija Zadarske nadbiskupije (vidi priopćenje).

SUSRET VODITELJA VKŠ-a U HRVATSKOJ - Na poziv dr. Šanjeka, dekana KBF u Zagrebu, Nadbiskup je, u petak, 6. 6., sudjelovao na susretu voditelja Visokih katoličkih škola u Hrvatskoj s tajnikom Kongregacije za odgoj, nadbiskupom S.

Ante - Smiljevac i sv. Šimun i Juda Tadej - Bokanjac.

DUHOVSKA MISA ZA ZBOROVE - Na molbu Odbora za međunarodno natjecanje zborova u Zadru, Nadbiskup je na Duhove, u crkvi sv. Frane, slavio svećanu Euharistiju na kojoj su bili nazočni i pjevanjem sudjelovali zborovi koji sudjeluju na natjecanju u Zadru.

BLAGOSLOV NOVA GOSPINA KIPA U ZEMUNIKU - U ponedjeljak, 19. 5., na blagdan Marije Majke Crkve, Nadbiskup je predvodio sv. misu u župnoj crkvi u Zemuniku i blagoslovio novi kip Marije Kraljice mira koji je nabavljen donacijom Boćarskog saveza Hrvatske i nastojanjem g. Nikole Dragaša, svjetskog prvaka u boćanju, inače rođenog Zemuničanina.

VODITELJI NOVOGRADNJE KOD NADBISKUPA - U utorak, 20. 5., u Nadbiskupskom domu, u Zadru, Nadbiskup je primio poslovno rukovodstvo "Novogradnje" iz Zagreba. Razgovaralo se o odvijanju radova na izgradnji nove crkve na Belafuži.

AMERIČKO-HRVATSKA UDRUGA "DJECA I RODITELJI" - U utorak, 20. 5., Nadbiskup je sudjelovao na osnivačkom saboru američko-hrvatske udruge "Djeca i roditelji" - Zadar-Biograd, u restaurantu "Marina" u Zadru. Nadbiskup je izabran za počasnog predsjednika Udruge.

"IZ ZADARSKE POVJESNICE" - U utorak, 20. 5., u dvorani sjemeništa "Zmajević", Nadbiskup je sudjelovao na predstavljanju knjige "Iz zadarske povjesnice", autora prof. dr. Jurja Gracina. Nadbiskup je govorio o izvorima kojima se dr. Gracin služio u pisanju svog djela.

MJESEČNA REKOLEKCIJA REDOVNICA - U srijedu, 21. 5., u sjemeništu "Zmajević", održana je mjesecna rekolekcija za redovnike u Zadarskoj nadbiskupiji. Nadbiskup je predvodio euharistijsko slavlje i održao propovijed.

PREDAJA SV. PISMA NEOKATEKUMENIMA - U srijedu, 21. 5., u župi Pakoštane, Generalni je vikar predvodio Službu riječi u tamošnjoj neokatekumenskoj zajednici i tom prigodom predao Bibliju novim ne-

okatekumenima koji su odslušali niz pisanih kateheza.

RODITELJI MLADIH OVISNIKA KOD NADBISKUPA - U četvrtak, 22. 5., Nadbiskup je primio skupinu roditelja mladih ovisnika o drogi i razgovarao s njima o mogućnostima otvaranja nove komune za njih u okolini Biograda.

TURANJSKI KRIŽARI KOD NADBISKUPA - U četvrtak, 22. 5., Nadbiskup je primio predstavnike Križarskog društva iz župe Turanj i razgovarao s njima o njihovu sudjelovanju u životu turanske župne zajednice.

CRKVENO VLASNIŠTVO U ZADRU - U četvrtak, 22. 5., Nadbiskup se susreo s članovima Poglavarstva grada Zadra radi razmatranja stanja crkvenog vlasništva u gradu Zadru.

NADBISKUP U NJEMAČKOJ - Od 24. do 26. 5., Nadbiskup je, na poziv tamošnjih naših misionara, boravio medu našim vjernicima u Njemačkoj. Nadbiskup je 24. 5. imao sv. potvrdu za hrvatsku mlađež u Leverkusenu i Kolnu. U nedjelju, 25. 5., na poziv o. Ivana Vidovića, predvodio je svećano euhar. slavlje u Wupertallu prigodom 25. godišnjice osnivanja Hrv. katol. misije u tom gradu. Dan uoči, održana je i svećana akademija na kojoj je Nadbiskup također bio nazočan.

KRIZMA U ARBANASIMA - U subotu, 24. 5., Generalni vikar se susreo s krizmanicima, kumovima i roditeljima u župi Gospe Loretke, Zadar - Arbanasi, a u nedjelju, na svetkovinu Presv. Trojstva, podijelio je krizmanicima sakrament sv. potvrde.

NADBISKUP NA MEĐUNAR. EUHARISTIJSKOM KONGRESU - Od 26. 5. do 1. 6. Nadbiskup je u ime Hrv. biskupske konferencije sudjelovao na Međunarodnom euharistijskom kongresu u Wroclawu, u Poljskoj.

GODIŠNICA SMRTI NADBISKUPA GARKOVIĆA - U ponedjeljak, 26. 5., u katedrali sv. Stošije, u povodu 29. godišnjice smrti pok. zadarskog nadbiskupa Mate Garkovića, Generalni vikar je služio sv. misu zadušnicu za pokoj njegove duše.

Slavljenje nedjelje bilo je znak njegove vjernosti Bogu i Crkvi. Sudjelovanje u nedjeljnoj misi stvaralo je, više nego išta drugo kroz našu dugu povijest, duhovni identitet našeg naroda. Kršćanska je nedjelja oblikovala našeg vjernika, vodila njegov duh, popravljala njegovo životno poнаšanje, dizala ga iz padova i klonuća. Nedjelja je bila dan pouke o bitnim istinama kršćanske vjere. Ona je bila i u socijalnom smislu važan dan, napose kao dan zaštite maloga čovjeka od naporna rada, jer je u počinku izjednačavala sve ljudi. Zakon "nerada" u Dan Gospodnji bio je tako važan, da je i sam dan nazvan "nedjelja - ne djelati". Ona je bila "dan radošti", dan susreta i razgovora, pohadanja rodbine i prijatelja. Nedjelja je bila prigoda i nadahnute za stvaranje narodnog bogatstva u narodnim nošnjama, običajima i pjesama.

NEDJELJA U KULTURNIM I DRUŠTVENIM PROMJENAMA

U naše vrijeme društvo i njegova kultura zahvaćeni su dubokim i brzim promjenama. Osjeća se snažan udar industrijskog i tehničkog društva na vjeru. Industrijalizacija i urbanizacija uzdrmala su stari poredak i dovele u pitanje smisao "sakralnog" opravdanja mnogih religioznih postupaka. Pošto su izgubili vezu s religijskim ozračjem svoga djetinjstva i mladosti, u mnogima je oslabila krhka osobna vjera. Zakon proizvodnje koji je skloniji individualizmu otvorio je put pluralizmu. Na području kulture postoje pojave, kao što su materijalističko shvaćanje života, težnja prema neumjerenom blagostanju, naleti hedonizma, uživalačkih prohtjeva, moralnog relativizma, površnog načina života, koje snažno utječu na mentalitet današnjeg čovjeka. Napose treba istaknuti razorni utjecaj sekularizma, tj. "poimanja svijeta prema kojem se svijet tumači sam sobom i nema potrebe da se pribjegava Bogu. Bog tako postaje suvišan i samo smeta" (EN, br. 55).

Sredstva društvenog priopćivanja svojom promidžbom stvaraju lažne potrebe i izbjegavaju bitna pitanja. Sve te pojave duboko su oštetele kršćanski mentalitet općenito i shavaćanje nedjelje posebno. Ne mogu se zanemariti ni posljedice koje je na našim prostorima ostavio bivši politički poredak koji je nekim kategorijama građana, kao npr. prosvjetnim djelatnicima, vojnicima, policiji, državnim činovnicima i drugima, zabranjivao ispunjavanje vjere i pohađanje nedjelje mise. Za mnoge vjernike i u našem narodu nedjelja nema više ono značenje i onu duhovnu snagu koju je imala tijekom naše povijesti.

Sve te pojave na neki način tumače zašto nestaje ljubavi prema sudjelovanju na nedjeljnoj misi, i upozoravaju nas na drugu činjenicu širokih i dubokih razmjera koja izaziva duboke poteškoće za evangelizaciju. Stječe se, naime, dojam, da se u naše vrijeme stvara novo shvaćanje nedjelje, utemeljeno na sekulariziranom svjetonazoru koji je stran kršćanskog shvaćanja nedjelje. Blagdan se često pretvara u bijeg od jednolične svakodnevice i životne napetosti koje se liječe sportom, izletima, turizmom, trgovinom, no sve to redovito prelazi u dosadnu razonodu koja frustrira. "Dan Gospodinji" postaje "weekend", a "prvi dan u sedmici" "kraj tjedna". Mnogim radnicima nedjelja više nije blagdan i smatraju da bi se mogla uvesti drugačija izmjena radnih i blagdanskih dana. Nisu rijetki ni pokušaji da se u ime veće proizvodnje i zarade posve dokine počinak povezan uz nedjelju. Čuju se i prijedlozi da se rad i počinak izmjenjuju tako da nedjelja ne bude jedini neradni dan u tjednu. No, taj tzv. "promjenjivi radni tjedan" bio bi velika šteta za obiteljsku zajednicu i napad na zajedničko štovanje Boga. Sumnjiva veća proizvodnja takvog tjedna oštetila bi dostojanstvo radnika, obiteljsku zajednicu i svetost dana Gospodnjega. Svetkovanje nedjelje ne tiče se samo pojedinca, nego obitelji i naroda.

NEDJELJA - DAN BLAGDANSKOG POČINKA

Uvoženje nove tehnologije i nove organizacije rada izazvalo je problem "rada blagdanom". Sve više se osjeća pritisak da se radi nedjeljom u tzv. tercijarnim službama (trgovini, ugostiteljstvu i drugim uslužnim službama) i u općim djelatnostima (prijevozu, turističkoj aktivnosti, zdravstvenoj službi). Ako su neke službe prijeko potrebne i toga dana, ne bi se smjeli zanemariti radnici tih zanimanja i službi do te mjere, da ostaju bez dovoljno vremena za odmor te obiteljski, društveni i vjerski život.

Posljednjih godina rad blagdanom širi se i na neka područja industrijske proizvodnje i zemljoradnju. To se obrazlaže potrebotom povećanja proizvodnje, prevladavanjem neimaštine i teškim oštećenjem industrije te najvećim mogućim korištenjem proizvodne strukture.

U novije doba ističe se važnost "tržišne ekonomije", koja pretjerano vrijednim smatra samo ono što ide u prilog gospodarstvu. Prema njoj vrijeme je novac radi kojeg se sve i u proizvodnji i u korištenju slobodnog vremena svodi na ekonomiju i zaradu. Takvo vrednovanje vremena ne može nas ostaviti ravnodušnima, jer ono potcenjuje blagdan i prijeći istinski osobni napredak, čovjekovu duhovnu dimenziju, obiteljski život, potrebno zalaganje u društvu te istinsku i pravu "socijalizaciju", koja obuhvaća i prihvatanje potrebnog odgovornog sudjelovanja u društvenom i političkom životu.

POTICAJ I PREPORUKA

Pitanje nedjelje i nedjeljnog počinka ne ostavlja ravnodušnima ni nas hrvatske biskupe. U ime poslanja što smo ga primili od Krista, da se brinemo za cjelovito doslovanstvo čovjeka, smatramo svojim pravom i dužnošću podsjetiti kršćane i sve "ljude dobre volje" na probleme koji iz toga proizlaze.

Zato potičemo prvenstveno vas, dragi vjernici, da razmislite o tom prevažnom

pitanju i reagirate na tendencije koje bi htjele iskriviti značenje nedjelje, što bi bilo na štetu vjerskih, osobnih ljudskih, obiteljskih i društvenih vrednota. Samo ako mi budemo svjesni kršćanskog sađaja nedjelje i tom svješću prožmemo svoj konkretni život, uspjet ćemo sačuvati blagdanski počinak u društvu.

Nenadomjestivu zadaću u tome imate vi, dragi svećenici, kao učitelji i pastiri svojih vjernika. Ako vjernike poučavate o kršćanskom smislu nedjelje, ako revno animirate euharistijska slavlja, ako pozivate vjernike na poštivanje nedjeljnog počinka, uspjeh neće izostati. U tome neka vas zdušno pomažu vjeroučitelji. Vijeće Hrvatske biskupske konferencije za Obitelj izdat će opširniji dokument o tim pitanjima koji će vam biti od pomoći u vašoj učiteljskoj službi.

Pozivamo i sve vas, poslodavci i sindikalni radnici, da ozbiljno razmotrite posljedice do kojih dovodi iskrivljavanje ritma čovjekovog rada i počinka. Nemojte u prvi plan stavljati proizvodnju i konkureniju, nego etičke i religiozne kriterije. Poznato je da proizvodnja u velikoj mjeri ovisi i o uvjetima rada i kakvoći života. Podsjećamo vas da društvo koje se organizira u ritmu protivnom čovjeku srlja u kulturnu regresiju. Obrana nedjelje i nedjeljnog počinka u velikoj mjeri ovisi i o zalaganju sindikata, iako shvaćamo kako je teško spojiti zajedno pravo na rad i stvarne mogućnosti zaposlenja. Razumljivo je da mogu postojati teške situacije, ali njihova prava rješenja ne nalaze se u stvaranju mentaliteta koji razara kršćansku nedjelju.

Političke snage u Vladi i Saboru Republike Hrvatske pozivamo da izdaju pravednu zakonsku regulativu o nedjeljnem počinku i za one usluge koje su neophodne nedjeljom i blagdanom, ali da se označe kao iznimke. Pitanje od tolike važnosti ne može se prepustiti samo nižim (lokalnim) političkim strukturama, odnosno ugovoru između društvenih strana. Povrh toga smatramo da u ime vjerske slobode kršćanima treba biti priznato pravo da ne rade nedjeljom.

Ljubačke Stanove i upoznali se s tijekom radova na obnovi stare crkve sv. Ivana Krstitelja.

SUSRET ZBORA HRV. KAT. LIJEĆNIKA - U utorak, 6. 5., u svojim prostorijama u Zadru, održan je mjesecni susret Zbora hrv. katoličkih liječnika ogranka Zadar. Predavanje na temu: "Kloniranje" održao je dr. Damir Letinić. Susretu je bio nazoran Generalni vikar, njihov duhovni asistent.

PROSLAVA SV. DUJE U SPLITU - U srijedu, 7. 5., u Splitu, na proslavi splitskog zaštitnika sv. mučenika Duje, našu su Nadbiskupiju predstavljali Generalni vikar i Nadbiskup u miru.

UZAŠAŠĆE - Na svetkovinu Uzašašća Gospodinova, 8. 5., svečanu koncelebraciju u katedrali sv. Stošije predvodio je Nadbiskup u miru.

KRIZME U OBROVCU I KRUŠEVU - U subotu, 10. 5., uoči podjele sv. potvrde, u Obrovcu, Generalni vikar se susreo s ovogodišnjim krizmanicima, njihovim kumovima i roditeljima iz župe Obrovac i Kruševo. Sv. potvrdu je u nedjelju, 11. 5. mladima podijelio Nadbiskup.

PROSLAVA SV. NIKOLE U KISTANJAMA - U nedjelju, 11. 5., vjernici Janjevčani proslavili su prema svom drevnom običaju, blagdan "ljetnog" sv. Nikole, u svojoj novoj postojbini u Kistanjama. Toga se dana naime slavi prijenos moći sv. Nikole biskupa iz Male Azije u Bari. Tom je prigodom došao veliki broj Janjevac iz Zagreba, sa svojim mješovitim zborom, uzveličavši misno slavlje koje je na otvorenom predvodio Generalni vikar.

SUSRET KRIZMANIKA NA BELAFUŽI - U ponedjeljak, 20. 5., Nadbiskup se susreo s ovogodišnjim krizmanicima župe Uznesenja Marijina, Zadar - Belafuža.

SVEĆENIČKA REKOLEKCIJA U SVIBNJU - U srijedu, 14. 5., u sjemeništu "Zmajević", održana je mjeseca svećenička rekolekcija. Meditativnu krunicu predvodio je don Ivan Kevrić, župnik Turnja. U pastoralnom dijelu je dr. Mato Zovkić, generalni vikar Vrhbosanske nadbiskupije, održao

predavanje na temu "Crkva - Krist u vremenu".

SUSRET S KRIZMANICIMA U SV. IVANU - U srijedu, 14. 5., Generalni vikar se susreo s ovogodišnjim krizmanicima župe sv. Ivana Krstitelja, Zadar - Relja.

PREDDUHOVSKA DUHOVNA OBNOVA NA POLUOTOKU - Uoči svetkovine Duhova, od 15. do 17. 5., Generalni vikar je predvodio duhovnu obnovu za ovogodišnje krizmanike župā sv. Šime i sv. Stošije, kao i za njihove kumove i roditelje.

ISPITI NA VTKŠ U ZADRU - 15. 5. Nadbiskup je na Visokoj teološko-katehetskoj školi u Zadru održao ispit za studente iz kolegija "Uvod u otajstvo Krista".

OTVARANJE MEĐUNARODNOG NATJECAJNJA ZBOROVA U ZADRU - Nadbiskup je u četvrtak, 15. 5., u košarkaškoj dvorani "Jazine" u Zadru, prisustvovao otvaranju Međunarodnog natjecanja zborova, kojom prilikom je izveden koncert s djelima Stravinskoga. Na natjecanju su sudjelovali zborovi iz Austrije, Mađarske, Slovenije i Hrvatske.

KRIZME ŽUPE BELAFUŽA I SRCE ISUSOVO - U subotu, 17. 5., u katedrali sv. Stošije, Nadbiskup je prije podne slavio sv. potvrdu za zajednicu župe Uznesenja Marijina iz Belafuže, a poslijepodne, u predvečerje Duhova, u župi Srca Isusova na Voštarnici.

DUHOVSKO BDJENJE U SALIMA - U predvečerje Duhova, u subotu, 17. 5., u 21 sat, održano je svečano duhovsko bdjenje u Salima. Bdjenje je započelo pred crkvom sv. Roka paljenjem 20 baklji u znak 20 stoljeća kršćanstva i prigodnim molitvenim programom, te se nastavilo procesijom kroz mjesto prema župnoj crkvi sv. Marije, gdje se odvijao drugi dio bdjenja. Bdjenje, kao i svečano euharistijsko slavlje na same Duhove predvodio je Generalni vikar.

DUHOVI U KATEDRALI - Na svetkovinu Duhova, u nedjelju, 18. 5., Nadbiskup je u katedrali sv. Stošije slavio svečanu Euharistiju i podijelio sakrament sv. potvrde mladima iz župa sv. Stosije, sv. Šime, sv.

KRONIKA

NADBISKUP NA HRV. FOLKLORIJADI U NJEMAČKOJ - O. Nadbiskup je, 1. 5., sudjelovao na Folklorjadi hrvatskih katoličkih misija u Düsseldorfu gdje je svečano otvorio smotru i govorio o bogatstvu hrvatskog folklora. Sudjelovalo je 35 skupina.

SV. FILIP I JAKOV - Župa sv. Filipa i Jakova slavila je svoje nebeske zaštitnike po starem kalendaru, 1. 5. Koncelebrirano euharistijsko slavlje predvodio je mons. Milivoj Bolobanić, gen. vikar.

POHOD VODSTVA "MARIJINE LEGIJE" - Članovi uprave duhovnog udruženja "Marijine legije" koje djeluje i na području Zadarske nadbiskupije, posjetili su, 2. 5., Generalnog vikara i s njim razgovarali o dalnjem djelovanju Legije u župnim zajednicama.

PASTIRSKI POHOD ŽUPI SV. FILIP I JAKOV - Nadbiskup je, 3. i 4. 5., obavio pastirski pohod župi Sv. Filip i Jakov i tom prigodom se susreo sa svim vjeroučičnim grupama, članovima bratovštinstva i pjevačkim zborom. Na mjesnom groblju je predvodio Službu Riječi za pokojne, a u nedjelju Euharistiju s kojom je pohod završio.

MJESEČNI SUSRET VJEROUČITELJA-LAICKA - U subotu, 3. 5., u katehetskoj dvorani župe sv. Stošije, održan je redoviti mjeseci susret vjeroučitelja-laika. Predavanja na temu "Laici u crkvi" održao je Generalni vikar.

SUSRETI KRIZMANIKA, KUMOVA I RODITELJA - U subotu, 3. 5., uoči dijeljenja sakramenta sv. krizme, Generalni vikar se susreo s ovogodišnjim krizmanicima i njihovim kumovima i roditeljima župā Kraljice mira, Zadar-Stanovi, Sukošan i Debeljak.

KRIZME U SUKOŠANU I DEBELJAKU - U nedjelju, 4. 5., u Debeljaku i Sukošanu, Nadbiskup je preko euharistijskih slavlja podijelio mladima sakrament sv. potvrde.

OBLJETNICA POSVETE CRKVE U PREKU - U nedjelju, 4. 5., župa Preko proslavila je 30. obljetnicu posvete nove župne crkve Gospe od Ružarija. Župa se za tu proslavu pripremila duhovnom obnovom. Dan uoči proslave održana je svečana akademija, a na sam dan proslave svečano euharistijsko slavlje koje je predvodio Generalni vikar.

NADBISKUP U MIRU PODLJELIO SAKRAMENT POTVRDE - Mons. Marijan Oblak, nadbiskup u miru, podijelio je sakrament sv. potvrde: 1. Zadar - Stanovi, 4. 5.; 2. Hrv. kat. misija Ludwigshafen, Njemačka, 11. 5.; 3. Zadar - Puntamika, 17. 5.; 4. Zadar - Sv. Ivan, 18. 5.; 5. HKM Göttingen, Njemačka, 24. 5.; 6. HKM Kassel, 24. 5.; 7. HKM Braunschweig, 25. 5.; 8. Ražanac, 1. 6.; 9. HKM Darmstadt, 7. 6.; 10. HKM Mainz, 8. 6.; 11. Raštević, 15. 6.

SUSRET OBITELJI OTOKA PAGA - Nadbiskup u miru, u gradu Pagu, u Gospinoj crkvi u Starom gradu, 4. 5., predvodio je IV. susret obitelji svih župa otoka Paga.

NADBISKUP NA KONGRESU ZA ZVANJA - Nadbiskup je zajedno s don Milanom Zgrabićem, svećenikom iz Istre, od 5. do 10. 5., u Rimu, u ime HBK, sudjelovao na Europskom kongresu za duhovna zvanja. Kongres se odvijao pod lozinkom: "Nova zvanja za novu Europu".

GOSPA OD ZEČEVA - Ovogodišnja proslava blagdana Gospe od Zečeva, po običaju, započela je uoči blagdana procesijom i večernjom sv. misom koju je predvodio Generalni vikar. Na sam blagdan, 5. 5., jutarnju sv. misu i procesiju s Gospinim kipom ulicama Nina predvodio je Nadbiskup u miru, a večernju sv. misu i procesiju Generalni vikar.

OBNOVA CRKVE SV. IVANA KRST. U LJUBAĆKIM STANOVIMA - U utorak, 6. 5., Generalni vikar, zajedno s djelatnicima Državnog povjerenstva za zaštitu prirodne i kulturne baštine u Zadru, posjetili su

Dragi vjernici! Svetkovanje nedjelje je znak po kojem se prepoznaje prisutnost kršćana u nekoj sredini. To svjedoče prastari izvori koji sa svom svojom jasnoćom daju osjetiti izvornost slavljenja dana Gospodnjega u počecima kršćanstva. To je kroz svoju vjerničku povijest svjedočio hrvatski narod živeći na ovim prostorima. To posvjedočimo i mi danas. Prigodom proslave Branimirove godine u Ninu 1979., mi hrvatski biskupi i vjernički puk izrekli smo zavjet: "Hrvatska katolička obitelj dnevno moli i nedjeljom slavi misu". Taj

poziv u ovom trenutku ponavljamo uz riječi Gospodinove zapovijedi "Spomeni se da svetkuješ dan Gospodnjij".

Utječući se zagovoru nebeske Majke, na sve vas, na vaš rad i odmor, zazivamo obilje Božjeg blagoslova. Zajedničkim slavljenjem nedjeljne euharistije, okupljeni oko Uskrsloga Krista, posvjedočimo da smo njegova vjerna Crkva.

Vasi biskupi

Poziv hrvatskih biskupa pred novu vjeroučičnu godinu

Dragi vjeroučenici i roditelji!

Drage vjeroučiteljice i vjeroučitelji, sestre vjeroučiteljice i braće svećenici!

Uskoro će započeti upisi u škole. Mnogo djece će se prvi put susresti sa školom upisujući prvi razred osnovne škole, a oni koji su završili osnovnu školu žečeći nastaviti školovanje bit će u nedoumici koju školu izabrat. Kod upisa u osnovnoj školi postavit će se pitanje odluke za nastavu katoličkog vjeroučenja, dok će se u srednjoj školi trebati odlučiti između nastave katoličkog vjeroučenja i etike kao alternativnog predmeta.

Mi, hrvatski biskupi, pastiri i učitelji, pozivamo sve vas, katolički roditelji čija djeca upisuju ili pohađaju osnovnu školu, da ispunite svoju kršćanskoroditeljsku dužnost i moralnu obvezu i upišete svoju djecu na katolički vjeroučenac.

Također pozivamo i vas, učenici srednjih škola, a s vama i vaše roditelje da odgovorite zahtjevu Crkve te nastavite s pohađanjem nastave katoličkog vjeroučenja i u srednjim školama u kojima postoji mogućnost za to.

Zahvaljujemo svim vjeroučiteljicama i vjeroučiteljima (svećenicima, redovnicima i laicima na njihovom predanom navjestiteljskom radu kako u školama tako i u župnim zajednicama u ovoj 1996/97. škol-

skoj godini, te vas ujedno pozivamo na još veću zauzetost u okviru vaših mogućnosti, kao i na vjernost Kristovoj poruci u sljedećoj 1997/98. školskoj godini.

Ponovno ističemo da uvedenjem školskog vjeroučenja ne prestaje obveza održavanja i pohađanja župne kateheze. Mnogi su, naime, pomislili kako školski vjeroučenac isključuje potrebu župne kateheze. Ovime podsjećamo da se školski vjeroučenac i župna kateheza međusobno ne isključuju, nego se međusobno dopunjaju. Riječ je zapravo o dva tipa sustavnog vjerskog odgoja i obrazovanja koji se održavaju na dva različita mjesta, i dok je glavna svrha školskog vjeroučenja sustavno i što cijelovitije upoznavanje vjere u svim njezinim vidovima, glavna je svrha župne kateheze što cijelovitije i što dublje uvođenje u osobno iskustvo vjere kroz bližu pripravu za primanje sakramenata i uvođenje u aktivni život župne zajednice.

Vas vjernike molimo da u svojim zahtjevima imate razumijevanja prema svećenicima koji uz svoje župno-pastoralne obveze djeluju i kao vjeroučitelji u školama.

Neka vas prati Božji blagoslov i zagovor Marije, zvijezde evangelizacije.

Hrvatski biskupi

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA
CONFERENTIA EPISCOPORUM CROATIAE
HR - 10000 ZAGREB, Kaptol 22 tel. (385) 01/455 48 93, Fax 455 48 94

Br./N^o.: 248/BK-97

Zagreb, 24. lipnja 1997.

Ministarstvo obrane R Hrvatske
Ministar g. Gojko Sušak
Trg kralja P. Krešimira IV/br. 1
10000 ZAGREB

Poštovani gospodine Ministre,

Želim Vas obavijestiti o odluci hrvatskih biskupa u vezi s odsluženjem vojnog roka svećeničkih kandidata, sadašnjih studenata bogoslovije.

Prema jednoglasnom zaključku hrvatskih biskupa, donesenom na plenarnom zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije 11.-13. ožujka 1997. i ponovljrenom na zasjedanju HBK 9.-11. lipnja 1997., biskupi žele da se kandidati za svećeništvo pozivaju na odsluženje vojnog roka nakon završene druge godine bogoslovskega studija. Želja je hrvatskih biskupa da se spomenuti studenti bogoslovije, svećenički kandidati, pozovu na odsluženje vojne obveze u prvom roku nakon 15. srpnja svake godine.

O ovom zaključku obavijestit ćemo odmah i nadležne poglavare naših bogoslovnih sjemeništa.

S poštovanjem Vas pozdravlja

Predsjednik HBK:
Kard. Franjo Kuharić

zrijevaju do jedinstva s Bogom." U ime župljana Preka, biranim i topnim riječima oprostila se od pokojnice gđa Sabina Battistić, kazavši: "Mi mještani Preka nikad Vas nećemo zaboraviti. Pedeset punih godina vezano je uz malu sobicu okrenutu Koledišću, sobicu u kojoj ste kao svetica, trpjeli i molili za sve mališane koji su bezbržno trčali parkom čekajući vjeronauk, za sve pjevače koji su znali da ih pratite, za sve nemoćne i bolesne, koji su u svojim teškoćama imali uzor u vašoj patnji, za sve koji su od Vas tražili savjet i duhovnu pomoć. Hvala Vam u ime naše djece, majki i očeva, starih i nemoćnih, posebno u ime naše mladeži za koju ste Bogu prikazali najviše svog trpljenja. Ostanite i u nebu andeo čuvar našeg Preka."

Nakon euharistijskog slavlja uz pjesmu, vjerničku, pobožnu i zahvalnu veliko mnoštvo vjernika Preka, Kali, Zadra i drugih mjesta predvodeni svojim nadbiskupom Ivanom, uz sudjelovanje mons. Marijana Oblaka, nadbiskupa u miru, župnika i drugih svećenika, redovnika i osobito velikog broja redovnica, mnogi sa gorućim svjećama otpratiše do vječnog prebivališta biser Crkve i do kraja osvjeđeni u blaženstvo, na kraju jednog divnog zahvalnog života u vjeri i nadi iskreno i dostojanstveno na njezinom ukopu nezaboravnog utorka, 17. lipnja 1997. otpjevaše *Kraljice neba raduj se!* Iskreno i vjernički.

Franjo Kuharić

NAŠI POKOJNICI

S. M. FELICIJA RADMILO

U subotu, 14. lipnja 1997. godine, u kući Sestara Kćeri milosrda u Preku, u 82. godini života i 61. godini redovničkih zavjeta, nakon 59 godina patničkog života, vjerom u uskrslog Krista, predanošću u volju Božju, okrijepljena otajstvima naše vjere predala je Svevišnjem svoju svetačku dušu S. M. Felicija Radmilo.

Marija Radmilo rođena je u Ramljani kod Drniša 3. studenoga 1916. godine od oca Petra Radmila, zemljoradnika i majke Jakice rođene Božić, domaćice. Krštena je 6. studenoga 1916. u Raduniću. Prvu svetu Pričest primila je 21. lipnja 1925. u Splitu, a svetu Potvrdu na Duhove 1928. također u Splitu. Šestorazrednu osnovnu školu završila je u Splitu, a Trgovačku školu u Zavodu sv. Josipa sestara Kćeri Božje ljubavi u Sarajevu. Godine 1934. primila ju je u kuću maticu, u Blatu na Korčuli, Majka Utemeljiteljica. Vječne je zavjete položila 6. kolovoza 1942. godine. Kao mlada zavjetovana sestra služila je u Zagrebu i Subotici. U siječnju 1938. poklizla je i pala preko zamrznutih kamenih stepenica u kući. Uz to, razboljela se od TBC-a kostiju i paralize. Tada je započeo niz patnji i bolničkih liječenja. Od Božića 1953. ostala je sasvim nepokretna. U Preko je došla 29. ožujka 1955. godine gdje je u punoj smirenosti dočekala blaženu smrt, bila oslobođena tjelesnih patnji i pohrlila ususret svom nebeskom Zaručniku.

Posebno nadahnutu homiliju na euharistijskom slavlju za pokojnu sestruru Feliciju izrekao je mons. Ivan Prenda, nadbiskup, koji je predvodio sprovodne obrede u Preku. On je rekao: "Mi danas svetkujemo odlazak jedne duše iz ovoga svijeta... Tolike godine na križu raspeta, ovisna o drugima, tolike godine priklijepšena patnjom... pa ipak svi koji smo je susretali doživljavali smo ozrače radosti koja se širila iz njezinih očiju. Ona je svjedok Ljubavi Kristove koja ju je zahva-

tila i pozvala, odabrala, kojoj je rekla svoj DA, neopozivi u djevičanstvu, u vjernosti života koji se stavio Bogu na raspolaganje... Gospodine, poput Otaca prve Crkve koji su slavili svoje mučenice, koji su slavili one koji su u ranoj mladosti više voljeli smrt nego pad, više vjernost nego otpad i mi danas želimo posvjedočiti naš ponos i našu radost nad ovom djevicom, nad ovom patnicom, nad ovim biserom Crkve, nad ovim Tvojim darom, darom Tvojeg neba, Tvoje ljubavi za nas, jer si nas odgajao, jer si nas poticao uz nju da znamo nositi svoje male križeve, da ih znamo ujediniti s Tvojim križem otkupiteljskim."

Mjesni župnik don Tito Šarin među ostalim je rekao: "U subotu, 14. lipnja 1997. smrt je pokucala na vrata Svetišta ljudske patnje i sve nas ponukala da svečanom zvonjavom objavimo najviši blagdan na putu u vječnu slobodu naše sestre Felicije... Nije umirala bijedno, niti je umrla zauvijek. Bog je njezino tamno 'jučer' pretvorio u sjajno 'utra' blažene vječnosti... Smatrali smo je 'priješkim gromobranom' a sada ju sigurno možemo zvati našom zagovornicom kod Boga!" S. M. Ksenija Režić, Družbe Kćeri milosrda, u opširnom govoru o sestri Feliciji, kazala je: "Sestra Felicija ostat će upisana u povijest Družbe Kćeri milosrda i ove mjesne Crkve kojoj je svojom patnjom pripadala dugih četrdesetak godina. Govorit će se o njoj ne samo kao o medicinskom fenomenu, bolesnici koja je šezdeset godina bila gotovo posve nepomična žrtva bolesti, nego još više o vedrini njezina duha i jakosti u trpljenju. Svetački je mudro usmjerila svoju patnju u blagoslovni izvor za svoje spasenje i drugih koje joj je Bog slao, napose za susestre koje su je predano njegovale cijelog života. Mučenički život i smrt naše sestre Felicije proslava je maloga, u Bogu skrivena života, skromnih duša koje u poniznoj tišini do-

ZADARSKA NADBISKUPIJA

MJESEČNA REKOLEKCIJA U SVIBNJU - Predavanje dr. Mate Zovkića

CRKVA - ZNAK KRISTA U VREMENU

Kršćani su pozvani da se pripreme za Veliki jubilej trećeg tisućljeća obnavljajući svoju nadu u konačni dolazak Kraljevstva Božjega, pripremajući ga dan za danom u svojoj nutrini, u kršćanskoj zajednici kojoj pripadaju, u društvenoj sredini u koju su uključeni i također u povijesti svijeta.

Ivan Pavao II.: *Tertio millennio adveniente (TMA)*, 46.

Želimo da ovo bude teološka refleksija i prezbiterško razmatranje, imajući na umu druge teme koje prorađuju zadarski svećenici¹ na svojim rekolekcijama u god. 1997. Povezat ćemo navedeni tekst iz Papina apostolskog pisma *Nadolaskom trećeg tisućljeća* s Pavlovim učenjem o zajednici krštenih kao jednom tijelu u Kristu, zatim sa saborskim učenjem da se Crkva "ne malom analogijom usporeduje s misterijem utjelovljene Riječi" (LG 8). Zapitati ćemo se što misli *Katekizam Katoličke Crkve* kad uči da je "Crkva Tijelo kome je Krist Glava; ona živi od Njega, u Njemu i za Nj; On živi s njome i u njoj" (br. 807). Također ćemo se zapitati zašto Ivan Pavao II. u *TMA* spominje doduše trajnu vrijednost Kristova utjelovljenja za ljudsku zajednicu, ali ne kaže da je Crkva nastavak utjelovljenja ili tijelo Kristovo.

Dva vida Pavlova nauka o zajednici krštenih kao Tijelu Kristovu

Svako ekleziološki ispravno razmatranje o Crkvi kao Tijelu Kristovu treba polaziti od Novoga zavjeta.² Osobito je Pavao kao apostol pogana smatrao potre-

bnim razvijati taj nauk, i to u poslanicama namijenjenim svojim povijesnim naslovnicima koji su se krsnom vjerom pridružili Kristu i Crkvi a da nisu morali napustiti svoju kulturu ili nacionalni identitet.

a) Poznato je da je povijesni povod Poslanici *Galaćanima* bilo praznovanje naslovnika u vezi s dalnjom potrebom obrezanja: zastrašeni od krivih učitelja da nije dovoljna za spasenje sama krštenost na Isusa, počeli su razmišljati ne bi li se trebali obrezati. Pavao uči da se "čovjek ne opravdava po djelima Zakona, nego vjerom u Isusa Krista" (2, 16). Krštenici postaju posinjena djeca Božja po vjeri u Krista (3, 26; 4, 5-6). Krštenjem "Krista oblaće". Zato "nema više: Židov-Grk! Nema više: rob-slobodnjak! Nema više: muško-žensko! Svi ste vi Jedan u Kristu Isusu!" (3, 28). Iz povijesti prevodenja ovog divnog teksta, poznato je da se Jeronim zbirno pa je Pavlovu personalističku grčku formulu *heis* (= muški rod, jedan!) este en *Hrsto* preveo s *unum* (= srednji rod, jedno!) estis in Christo. Krštenici koji vjerom i krštenjem obuku Krista postaju adoptivni sinovi i kćeri Božje, jedno novo zborno "Ja", a ne gube svoju intimnu osobnost i specifičnost kao Židovi ili Grci,

¹ Priredeno kao izlaganje na rekolekciji prezbitera u Zadru 14. svibnja 1997.

² Usp. F. AMIOT: "Tijelo Kristovo", RBT, 1348-1351.

muškarci ili žene te čak i kao slobodni ili robovi.³

b) Povjesni naslovnici *Prve Korinćanima*, pitali su Apostola smiju li ići na gozbe u čast idolima na koje ih zovu njihovi poganski rodaci i sugrađani. Znajući za vjeru ondašnjih pogana koji su smatrali da se na tim gozbama združuju sa svojim božanstvom, Pavao odgovara da krštenici ne smiju ići na njih. Bilo bi to dioništvo na "stolu vražjem", dok u kršćanskoj žrtvi i svetoj gozbi ispijaju "času blagoslovnu" u znak "zajedništva krvi Kristove" te lome kruh koji je "zajedništvo tijela Kristova". Tako "smo jedno tijelo mi mnogi" (1 Kor 10, 14-22). U istoj poslanici odgovara Apostol na pitanje o urednoj primjeni karizma na liturgiji i u životu mjesne Crkve (gl. 12-14). Sposobnost i dužnost međusobnog pomaganja osvjetljuje metaforom o jednom tijelu, koje je sastavljeno od različitih udova: "...Svi smo u jedno tijelo kršteni... svi smo jednim Duhom napojeni... Ne može oko reći ruci: 'Ne trebam te' ili pak glava nogama: 'Ne trebam vas'... Ako trpi jedan ud, trpe zajedno svi udovi; ako li se slavi jedan ud, raduju se zajedno svi udovi" (12, 13.21.27). To je još jasnije izraženo u *Poslanici Rimljanim*, a nju Pavao upućuje zajednici koju nije osnovao, u želji da izloži "svoje evangelje" (1, 15-16) kao stvaranje raspoloženja za svoj dolazak u tu zajednicu te kasniju pomoć zajednice u njegovu dalnjem misionarskom radu. Tu ističe: "Mi mnogi jedno smo tijelo u Kristu, a pojedinci udovi jedan drugomu. Dare pak imamo različite po milosti koja nam je dana: je li služenje (*diakonia*) - neka je u služenju; je li poučavanje - u poučavanju; je li hrabrenje - u hrabrenju (*ho parakalon en te paraklesei*); tko dijeli neka je darežljiv; tko je predstojnik - revan (*ho proistamenos en spoude*); tko iskazuje milosrđe radostan" (12, 5-8). Pri popisivanju karizma u 1 Kor 12 on razlikuje učiteljske, upravne i služiteljske karizme u

zajednici krštenih. Ovdje ih je sve izmješao da pokaže totalnu ovisnost jednih o drugima te mogućnost i potrebu da svi pridonose vršenju zajedničkog vjerničkog poslanja.

c) Danas egzegeti smatraju da je *Poslanicu Efežanima* pisao neki Pavlov učenik dvadesetak godina poslije Apostolove smrti da pokaže kozmički doseg Kristova otajstva te smiri napetost u Crkvi sastavljenoj od većine obraćenih pogana koji su zaboravili na židovski korijen Isusa i Apostola. U uvodnom "blagoslovu Bogu" za krsnu opečaćenost Duhom on podsjeća povjesne čitatelje i nas danas da je Bog o "punini vremena" odlučio "uglaviti u Kristu sve - na nebu i na zemlji (*anakefaiatosasthai ta panta en to Hristo* - r. 10). Krista uskrsloga Bog je "postavio nad svime" te ga istovremeno učinio "Glavom Crkve, koja je Tijelo njegovo, punina Onoga koji sve u svemu ispunjava" (1, 22-23). Crkva je za ovog svetog pisca ne samo Tijelo Kristovo nego i duhovna gradevina koja je "povezana te raste u hram svet u Gospodinu" (2, 21). Različite hijerarhijske službe (apostoli, proroci, evanelisti, pastiri i učitelji) postoje radi "izgradivanja Tijela Kristova" (4, 12). Svi u Crkvi trebaju surađivati da bi prema Kristu kao Glavi sve raslo, jer od njega "sve Tijelo, uskladeno i povezano svakim zglobom zbrinjanja... promiće svoj rast na sazidivanje u Ljubavi" (4, 15-16).⁴

Iz ovih Pavlovih tekstova razvidna su dva vida vjere i nauka o Crkvi kao Tijelu Kristovu:

a) Krštenici su jedno tijelo u Kristu u smislu da jedni druge, upravo kao različiti, mogu i trebaju posluživati, poticati, pomagati;

b) mjesna i sveopća Crkva je Tijelo kojemu je uskrslji Krist glava u smislu da od Krista ovisi i napreduje te prema Kristu usmjerava sebe i cijeli svijet.

8. 1937.). Za zvona je zapisao da "zvuče kao da su od srebra" i posebno naglasio dobre odnose samostana s okolnim pravoslavnim stanovništvom.

Samostanska crkva

Samostan i crkva karinska bijahu posvećeni Bezgrešnom začeću Marijinu. Glavna vanjska svetkovina slavila se 2. kolovoza, na blagdan Gospe od andela.

Oci franjevci karinskog samostana bili su veliki štovatelji Marijini te su radošno širili pobožnost prema nebeskoj Majci i među narodom Božjim. Glavni drveni oltar u samostanskoj crkvi bio je posvećen Bezgrešnoj a kupljen u zadarskih franjevaca. Velikan duha i mecena, zadarski nadbiskup dr. Vicko Zmajević (1670.-1745.), čovjek europskog formata i veliki poklonik Gospe Marije, dok se obnavljaju samostan i crkva u Karinu, "zauzeo se za obnovu samostana pa mu je darovao 'Bezgrešno začeće', palu za veliki oltar u obnovljenoj crkvi" (dr. Karlo Jurišić).

Još su bili podignuti u crkvi oltari u čast asiškog poverla, sv. oca Franje (krasila ga je slika zadarskog slikara Ivana Pitterija), i oltar sv. Paškala. Obnovljenu je crkvu posvetio 1890. god. nadbiskup zadarski Petar D. Maupas uz veliko učešće vjernoga naroda.

Redovnici karinskog samostana bili su redoviti pastoralni djelatnici te revno posluživahu brojne kotarske i bukovske župe (kao i njihova subrača iz visovačkog samostana): Novigrad, Pridraga, Posedarje, Jasenice, Kruševo, Obrovac, Perušić, Ervenik, Medviđa, Rodaljica, Popovići...

Samostan se ponosio bogatom knjižicom, koju fratri stoljećima uredivahu i oskrbljavaju novim primjercima. Imala je registriranu 2851 knjigu. Među njima i pet

Crkva srušena u Domovinskom ratu

inkunabula. Čuvala je nešto starih rukopisa, vizitacija... (Povijest Visovca od Petra Bačića, Libar don Ante Mudronje iz Murtera, pisan 1769. glagoljicom; Libar od molitava i zaklinjanja don Dujma Radovića, paroha iz sela Vira, 1823.).

U prilogu svoje knjige "Franjevački samostan u Karinu - prema kronici fra Marijana Lekušića" (Šibenik, 1995.) donosi fra Stanko Bačić popis gvardijana toga samostana od 1459. do 1995. godine. Njih ukupno 113.

Najnovija tiskana djela i rasprave o karinskom samostanu:

1. o. Josip A. Soldo - Franjevački samostan u Karinu, Split, 1974.

2. fra Stanko Bačić - Franjevački samostan u Karinu, prema kronici fra Marijana Lekušića, Šibenik, 1995.

3. Joja Ricov - Karine, rano nam u zjeni (glagoljanja), Benkovac, 1996.

"Karin bi - Karin će i biti,
kao i dosad,
mjesto civilizacije Ljubavi!
... Tko kreće putem mržnje,
dospije neizbjegivo u smrt:
ne samo žrtve, nego i vlastitu"
(Joja Ricov).

Rozario Šutrin

3 Usp. M. MANDAC: "Krst u Pavlovim poslanicama", BS 1976, 371-392.

4 Usp. M. ZOVKIĆ: "Rast Crkve kao gradevine i tijela u Ef 2, 19-22; 4, 11-16", BS 1994, 281-312.

ku završen prigodom zamašne obnove samostanskog zdanja (1875.-1890.) koju je potpomagao i sam car Franjo Josip prigodom svoga obilaska toga kraja (1875.). Gvardijani o. Vladislav Radnić i o. Andrija Vukičević trudili su se oko obnove unutrašnjosti samostana, njegova blagovališta i razgovornice. Brat Jozo Bačić uspio je podignuti iznad prezbiterija "mali, simpatični zvonik... On obuhvaća veliki dio kapele glavnog oltara te stoga djeluje nešto preširok, kao kula, što se u Kotarima negdje vidi. Na njemu je jednostavna galerija. Obrovački trgovac Antun Locatelli kupio je 1735. godine za 10 cekina zvono" (J. Soldo).

Prije minuloga Domovinskog rata sa zvonika karinskog samostana oglašavala su se tri nova zvona. Nabavio ih je i u obnovljeni zvonik podigao o. Ante Klimar god. 1898. Za njega drevna kronika samostanska svjedoči da je bio "veli dobročinitelj ovog samostana komu uspomena bit će vjekovita među braćom".

1. Najveće zvono imalo je promjer 76 cm. Na njemu je stajao natpis: ŠTEDNJOM O. ANTE MLINARA. SPLJET

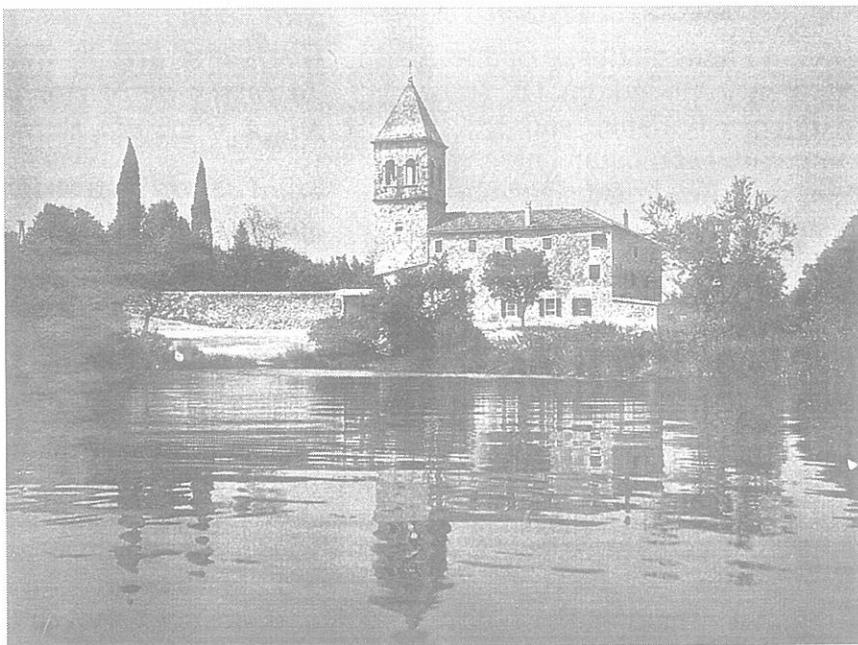
1898. LIEVNICA JAKOVA CUKROVA. Na zvonu su bili urezani likovi svetaca koji su se u Karinu i okolnim župama veoma štovali: sv. Paškal i Bezgrešna Djevica Marija, Isus na križu, sv. Ante s ljiljanom u ruci. Zvono je bilo iskićeno uobičajenim ukrasima vjenaca, vitica...

2. Srednje zvono - promjer 67 cm. Težilo je 181,5 kg. Natpis: SALIVENO DOPRINOSIMA ŠTOVATELJA SV. PAŠKALI. U medaljonu na podnožju zvona pisalo je: LJEVAONICA ZVONA JAKOV CUKROV - SPLIT, 1921.

Likovi svataca: Gospa Marija, Isus Raspeti. Ukrasi: vjenac po sredini zvona.

3. Najmanje zvono imalo je promjer 60 cm. Natpis: LJEVAONICA ZVONA JAKOV CUKAR, SPLIT, god. 1924. Ispod toga natpisa, koji se nalazio pri gornjem dijelu zvona, pisalo je velikim slovima: KARIN.

Karinska zvona imala su veoma ugodan, skladan zvuk. Beogradski novinar, koji je 1937. god. posjetio samostan, sa simpatijom je pisao o karinskom samostanu i njegovim franjevcima (Politika, 9.

Crkva u Karinu prije Domovinskoga rata

Teološka analogija između Kristova utjelovljenja i Crkve

Crkveni oci razradivali su Pavlovu metaforu o Crkvi kao tijelu najviše pri obradi euharistije kao središnjeg događaja Crkve u pojedinom mjestu ili biskupiji. Tako je Augustinu euharistijsko i crkveno tijelo Kristovo središte jedinstva i ljubavi. On u jednom pismu kaže: "Primajte, dakle, i jedite tijelo Kristovo, vi koji ste sami u tijelu Kristovu već postali udovi Kristovi; primajte i pijte krv Kristovu. Da se ne biste rastavili, blagujte vašu svezu; da se sami ne biste činili bezvrednim, pijte vašu cijenu. Kao što se to preobraća u vas kad jedete i pijete, tako se i vi preobraćate u tijelo Kristovo kad poslušno i pobožno živite." U drugom jednom pismu kaže: "I mi smo naime postali njegovo tijelo, i po njegovu milosrđu mi jesmo što primamo."⁵ Crkveni su oci o Crkvi kao tijelu Kristovu govorili i u okviru brige za siromahe i bolesnike u kršćanskim zajednicama.

U srednjem vijeku teolozi su Pavlovu metaforu dorekli pridjevom *mistično tijelo Kristovo*, ali su neki upali u napast da pobliže određuju tko je vrat, ruke, noge u tom tijelu vjerojatno pod utjecajem življenja u feudalnom društvu gdje su već snagom rođenja jedni bili predodređeni za kmetove a drugi za gospodare.⁶ U katoličkoj eklesiologiji od enciklike Pija XII. *Mystici Corporis Christi* god. 1943. do početka II. vatikanskog sabora god. 1962. pretezala je misao o Crkvi kao mističnom tijelu Kristovu, ali se na području ekumenizma takvo poimanje pokazalo uskogrudnim. Zato je Sabor prihvatio rezultate novijih eklesiologa te dao punu podršku svetopisamskoj misli o Crkvi kao narodu Božjem, jer je prikladnija za svjedočko, ekumensko i misijsko djelovanje u pluralističkom svijetu.

⁵ Citate donosi T. ŠAGI-BUNIĆ: *Euharistija u životu Crkve kroz povijest*, Zagreb, KS 1984, 66-68.

⁶ Usp. U. VALESKE: *Votum Ecclesiae*, München 1962, 196-216.

⁷ Usp. komentar LG 8 u R. BRAJČIĆ-M. ZOVKIĆ: *Dogmatska konstitucija o Crkvi - Lumen gentium I*, Zagreb 1977, 162-182.

Sabor je dakako zadržao metaforu o Crkvi kao tijelu Kristovu (usp. LG 7), ali ju je intimno povezao s učenjem o zajednici krštenika kao grešnom narodu Božjem. To se osobito vidi u LG 8, odakle preuzimamo dulji citat:

Društvo sastavljeno od hijerarhijskih organa i mistično Kristovo Tijelo, vidljivi zbor i duhovna zajednica, zemaljska Crkva i Crkva koja već posjeduje nebeska dobra, ne smiju se smatrati kao dvije stvari, nego one tvore jednu stvarnost koja je složena od ljudskog i božanskog elementa. Stoga se ona ne malom analogijom uspoređuje s misterijem utjelovljene Riječi. Jer kao što božanskoj Riječi uzeta narav služi kao živi organ spasenja, s njom nerazrješivo sjedinjen, na sličan način društveni organizam Crkve služi Kristovu Duhu, koji je oživljuje, za rast tijela (usp. Ef 4, 16)...

Kao što je Krist izvršio djelo otkupljenja, tako je i Crkva pozvana da ide istim putem, da saopći ljudima plodove spasenja... Ali dok Krist, život, nevin, neporočan (Hebr 7, 26) nije poznavao grijeha (2 Kor 5, 21), nego je došao da zadovolji samo za grijehu naroda (usp. Hebr 2, 17), Crkva, koja u svom krilu obuhvaća grešnike, u isti mah sveta i uvijek potrebna čišćenja, neprestano vrši pokoru i obnovu.

Valja uočiti saborski izraze *ne malom analogijom i na sličan način*.⁷ Oni su plod smišljenog uravnoteženja usporedbe između utjelovljenja i Crkve. Sabor ne uči da je Crkva jednostavno "andauernde Fleischwerdung (= trajno utjelovljenje)" kao što je učio prerano preminuli njemački katolički teolog J. A. Möhler (1796-1838), na temelju svoga proučavanja patristike, te brojni teolozi kroz sto godina

nakon njega. Möhler je, međutim, izvrsno uočio da je posljednji razlog vidljivosti i organiziranosti Crkve upravo učovječenje (Menschwerdung) vječne Riječi Božje.

Ovu nerazdruživu povezanost Crkve i utjelovljenog Krista Sabor je ovjekovječio u dogmatskoj formuli o sveobuhvatnoj sakramentalnosti Crkve. Crkva je "u Kristu kao sakrament ili znak i sredstvo najužeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijelog ljudskog roda" (LG 1). Ona je "vidljiv sakrament spasenosnog jedinstva" ljudskog roda u Bogu (LG 9). Ona je "poslana svim narodima da bude univerzalni sakrament spasenja" (AG 1). "Uostalom, sve dobro koje narod Božji za vrijeme svoga zemaljskog putovanja može pružiti ljudskoj obitelji dolazi odatle što je Crkva sveopći sakrament spasenja, koji očituje i ujedno ostvaruje misterij ljubavi Božje prema čovjeku" (QS 45). Ovdje ne možemo pobliže ulaziti u sakramentalnost Crkve iz koje izlazi smisao i potreba služba u crkvenoj zajednici.⁸ Možemo, međutim, nadodati da teolozi poslike Sabora ističu kako je Crkva "sveopći sakrament spasenja koje dolazi od Isusa Krista",⁹ zatim nezaobilaznu ulogu Duha Svetoga u darovanju i zadanoj sakramentalnosti Crkve. Crkva je sakrament Duha, istog Duha koji je djelatno prisutan u utjelovljenju Sina Božjega te u cijeloj Crkvi i u pojedinim sakramentima Crkve. Neki nagašavaju kako je Crkva povjesno očitovanje Božje ljubavi prema čovječanstvu te u tom smislu nada svijeta, znak i sredstvo povezanosti između Boga i ljudi, slika nove zemlje i novih nebesa. U izvjesnom smislu *sacramentum mundi*.¹⁰

Crkva o sebi vjeruje da je trajno sveta (LG 39), tj. Bog se njome služi pri uključivanju ljudi u Kristovo djelo spasenja, koje je snagom pashalnog otajstva svima dostupno i potrebno. Crkva o sebi vjeruje da snagom Kristova Duha ne može

prestati biti jedna, sveta, katolička i apostolska. Međutim, nije bez razloga Sabor upozorio na sličnosti i razlike između utjelovljenja Riječi Božje i tenadričke naravi Crkve. Krist je svet, ponisan, uvijek otvoren Bogu i ljudima izvršio djelo spasenja, a mi krštenici ne prestajemo biti u Crkvi kad sagriješimo, kad svoju Crkvu grijesima zamraćujemo i ranjavamo. Crkva zato treba sve više postajati jasan znak Krista u svijetu i uspješno sredstvo kojim se služi Duh Kristov u zasadivanju kraljevstva Božjega.

Utjelovljeni Krist djeluje u Crkvi i po Crkvi

Ovo svoje prezbiterško razmišljanje u bliskoj povezanosti Krista i Crkve obavljamo u Kristovoj godini 1997. pred Veliki jubilej - dvije tisuće godina od utjelovljenja i time početka kršćanstva. Zato se u ovoj godini i prigodom ovog jubileja susrećemo s kršćanskim poimanjem vremena, koje je nakon Kristova utjelovljenja "punina vremena" (Gal 4, 4; Ef 1, 10). Papa kaže da "u kršćanstvu vrijeme ima temeljno značenje", jer je u vremenu stvoren svijet i u vremenu se odvija povijest spasenja. Zatim nastavlja: "Dolaskom Krista započinju 'posljednja vremena' (usp. Heb 1, 2), 'posljednji čas' (usp. 1 Iv 2, 18), započinje vrijeme Crkve koje će trajati do Paruzije" (TMA 10). Zato smo dužni - nastavlja Papa - posvećivati vrijeme, što činimo tijekom liturgijske godine, posebno u Dan Gospodnjii svakog tjedna. To posebno činimo pripravom na završetak drugog tisućljeća kršćanstva. Crkva kao znak Krista u vremenu "spominje prošlost koja joj pripada te u sadašnjosti živi Riječ Božju, riječ dogodenu i dogadaju koja svakoj zajednici što se sabire na slavljenje Gospodina daje snagu spasenja".

⁸ Usp. M. ZOVKIĆ: "Katoličko gledanje na službe i ustanove u Crkvi", u zbornom djelu *Skrivnost Cerkve in službe v Cerkvi. VII. medfakultetni ekumenski simpozij*, Ljubljana 1986, 11-39.

⁹ W. KASPPER: "Die Kirche als universales Sakrament des Heils", u svom djelu *Theologie und Kirche*, Matthias-Grünewald-Verlag, Mainz 1987, 237-254, osobito 247-249.

¹⁰ Ovaj izraz upotrebljavao je Karl Rahner. On je i jedan od začetnika enciklopedijskog leksikona *Sacramentum Mundi. Theologisches Lexicon für die Praxis*, 4 sveska, Freiburg 1969.

ZVONA NAŠIH PORUŠENIH CRKAVA

KARIN

Mjesto Karin nalazi se u novigradskom dekanatu, na južnoj obali Karinskog mora. Udaljen je 34 km istočno od Zadra a bio je nastanjen već u ilirsko i rimske doba. U 10. st. jedno je od prvih sjedišta hrvatskih župa. Nastao je na ostacima liburnsko-rimskog Coriniuma. Utvrđeni Karin svadbeni je dar princeze Klaudije, kćeri kralja Dmitra Zvonimira, koju oženi Voniha, od roda Lapčana.

U srednjem vijeku Karin drže ugleđni plemiči Gusići, a kasnije krvavski knezovi Karlovići. U 16. st. pripada hrvatskom plemenu Durakbegovića. Nakon izgona Osmanlija, za vrijeme velikih migracija, doselio je u Karin krajem 17. st. 150 srpskih obitelji Jovan Sinobad. Kasnije je nadošla još jedna skupina pravoslavaca u Karin predvodena episkopom Vasilijem.

Na ruševinama benediktinske opatije iz 9. st. sagrađen je početkom 15. st. (1428.) na ušću rječice Karišnice sadašnji franjevački samostan. I samostan i njegova jednobrodna crkva Bezgrešnog začeća rušeni su i uništavani više puta, posebno u vrijeme turskih provala. Ali, bili su i obnavljeni nekoliko puta: 1735., 1890., a osobito 1979. godine. Za nedavnoga domovinskog rata 1991-1995. pripadnici pobunjenih Srba, jugočetnici, i samostan i crkvu teško oštetile (26. lipnja i 14. listopada 1991.) Konačno ih sasvim uništile, porušile miniranjem 1993. godine. Danas su i crkva i samostan stravična, žalosna ruševina.

A bio je franjevački samostan u Karinu jedan od trinaest najstarijih samostana provincije Presvetog Otkupitelja. Imao je prikladno dvorište s bunarom za putnike i

namjernike. Crkvu s gotičkim svodom i drugim vrijednim umjetninama. Zbog skladnosti svoje arhitekture i lijepog položaja i samostan i crkva bijahu uvršteni u registar nepokretnih spomenika kulture. Kulturni spomenik pod zaštitom države.

Karinska zvona

*Na našemu velikom tornju
- jučer je umrlo zvono.
Pao je na zemlju križ
- i ranjena stara ura.
Nije ih srušio vjetar
- niti snažna bura.*

*Zvono je ljudi na molitvu zvalo,
zato je kao mučenik i ono palo.
Godinama križ je stajao visoko
da čovjek ne bi pao duboko.
Njega je srušila mržnja i zlo oko.*

*Stara je ura kao prijatelj bila,
djitetu i starcu tako mila,
svima o prolazu vremena govorila.
Bože, zar je i ona nešto kriva?*

(Pozdrav crkvenom tornju)

Teško je sa sigurnošću ustvrditi kad se počeo graditi zvonik karinskog samostana. Fra Marijan Lekušić u svojoj "Kronici samostana Sv. Marije u Karinu" (1734.) iznosi da je za četvrtog gvardijana karinskoga, o. Josipa Banovca (1738.-1739.), "obnovljen i pokriven zvonik nad velikom kapelom". Prema navodima o. Josipa A. Solde zvonik je u svome konačnom obli-

župnik don Emil i Općinsko poglavarstvo novoosnovane Općine Kukljica. Iseljenici Kukličani iz Australije, Novog Zelanda, SAD i drugih zemalja diljem svijeta, priatelji i štovatelji naše vjerske i kulturne baštine, Zadarska nadbiskupija i Zadarski stol Družbe braće hrvatskog zmaja, ispunjavajući zmajsko geslo "za žrtvenike i ognjišta" spasili su od propadanja jednu dražesnu crkvicu - kako je nazva pročelnik Zmajskog stola dr. fra Bernardin Škunca. On je otkrio i spomen-ploču. Zidarske radove, po projektno-tehničkoj dokumentaciji ing. Nena Rimanića, izveo je Zoran Šoša, građevinski poduzetnik iz Zadra, pod stručnim nadzorom Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture u Zadru i vodstvom dr. Pavuše Vežića. Obnovljena crkvica sv. Jeronima bđet će u tijeku uvali Kostanj za mirmih i burnih dana čuvajući vjeru pradjedova i ponosnu Zemlju Hrvata.

7. 8.

25 GODINA SLUŽAVKI MALOG ISUSA U SALIMA

Već 25 godina časne sestre Služavke Malog Isusa žive i rade u župi Sv. Marije u Salima na Dugom otoku. Sestre su došle u Sali 1972. godine, te svojim radom i prisutnošću obogatile duh i život ove, najveće dugootočke župe.

Družbu Služavki malog Isusa osnovao je pred oko stotinu godina vrhbosanski nadbiskup Josip Stadler, za služenje najpotrebnijima, u kojima sestre uvijek gledaju "malog" Isusa. U Salima su sestre svoj život posvetile čuvanju djece, posjećivanju bolesnih i umirućih, šivanju, uređivanju župne crkve sv. Marije i drugih saljskih crkvica i kapelica, te njegovanju crkvenog pučkog i zborског pjevanja. Trenutno u Salima djeluju sestre Danka Žaper i Kazimira Lovrić.

U subotu, 7. lipnja, prisjele su na proslavu 25. godišnjice s. Mirjam Dedić, vrhovna glavarica Družbe i s. Vesna Mateljan, provincijalka Splitske provincije sv. Josipa, kojoj pripadaju sestre u Salima. Pred saljskom župnom crkvom izvedena je predstava pod nazivom "I bi svjetlost!"

koju je adaptirao i režirao Ante Mihić sa suradnicima. Sudjelovali su domaći saljski glumci, djeca i zbor sv. Marije. S. Danka Žaper je govorila o povijesti Družbe. Govorila je i o sestrama u Salima "koje su kršćani i ljudi koji grijese". Saljski župnik, don Jure Zubović, kao i načelnik općine Sali, Marino Buturić, obdarile sestre lijepim poklonima koje svojim priložima nabavise žitelji Sali i Dugoga otoka kao spomen na ovaj srebrni jubilej.

Svečanu nedjeljnu euharistiju predvodio je s bivšim saljskim župnicima, don Srećkom Petrovim i don Titom Šarinom, zatim sa župnikom don Jurom, o. Stipanom i don Zdenkom Milićem, zadarski nadbiskup mons. Ivan Prenda. Saljska se crkva i ovaj put orila pjevanjem. Poslije podne slavio se svečani euharistijski blagoslov, za vrijeme kojega je na harmoniju svirao Slavko Mihić. Nakon blagoslova uslijedilo je druženje oko zajedničkog stola, gdje su se sa sestrama, Saljkama i Saljanima, u pjevanju i igranju saljskog kola, pridružili i susjadi iz Zaglava i Žmana.

skog događaja. Sakramentima te posebno euharistijom Crkva slavi spomen spašenja, slavi sintezu vremena: u sadašnjosti spominje jučerašnjicu i ispruža se prema sutrašnjici Božje punine.¹¹

Papa kaže da u utjelovljenom Kristu "čitavo čovječanstvo i sve stvorene govori o sebi Bogu", ali također da "u Isusu Kristu Bog ne samo da govori čovjeku, nego ga traži. Utjelovljenje Sina Božjega svjedoči da Bog traži čovjeka. Traži ga da bi porazio zlo u njemu i svijetu, jer je otkupljenje korijenski poraz zla: "Religija Utjelovljenja je religija otkupljenja svijeta Kristovom žrtvom u kojoj je sadržana pobjeda nad zlom, nad grijehom i nad smrću" (TMA 7). Sve ovo moguće je po Crkvi koja je trajni znak Krista u ljudskoj povijesti: po Crkvi, u kojoj je prisutan Uskrsli, Bog govori čovječanstvu i čovječanstvo o sebi govori Bogu. Po Kristu u Crkvi Bog ljudi traži, također ljudi ovog našeg vremena, hrvatskog naroda, župe u kojoj mi snagom svetoga reda uprisutnjemo Krista-Glavu jer djelujemo *in persona Christi* - snagom Krista koji nas je prezbiteriskim redenjem posebno pridružio sebi kao vrhovnom svećeniku i Pastiru Crkve (usp. Dj 20, 28; 1 Pt 5, 1-4). Vrhovni Pastir sveopće Crkve pa i svake župske zajednice je Krist Gospodin. Mi smo vidljivi pastiri, uprisutnjujemo pod vodstvom Petra nasljednika i svoga ordinarija brigu Isusa dobrog Pastira za sve ljudе (usp. Iv 10).

Papa kaže da vrijeme od Kristova utjelovljenja i uskrsnuća jest vrijeme Crkve, ali u ovom dokumentu nigdje ne kaže da je Crkva drugi Krist ili produženje utjelovljenja. Između ostalog i stoga što ovo nije prvenstveno eklesiološki dokument pa se u njemu ne može sve reći. Ali mi se čini da ima još jedan razlog: Papa zove na vjernički ispit savjesti, na kajanje za slabosti pojedinaca i cijele crkvene zajednice, uvjeren da je "priznavanje jučerašnjih propusta čin iskrenosti i hrabrosti" (TMA 33). "Na pragu trećeg

tisućljeća kršćani moraju ponizno stati pred Gospodina i pitati se o odgovornosti ma što ih i oni imaju u odnosu na zla našega vremena. Sadašnje vrijeme, uz mnoga svjetla, predstavlja također ne malo sjena" (TMA 36). Ovaj poziv katoličkim vjernicima, prezbiterima i biskupima na priznavanje propusta i otklanjanje nedostataka provlači se kroz papine homilije i dokumente posljednjih godina uporno. Za vrijeme svoga pastirskog pohoda Sarajevo papu je čak svima građanima Bosne i Hercegovine predložio da oprštaju i oproštenje traže za ono što su jedni od drugih pretrpjeli, za ono što su jedni drugima nanijeli. Ovom molbom za oproštenje on ne slabiti katoličku zajednicu nego je čini uvjerljivijim znakom Krista u pluriističkom svijetu i našem vremenu.

Za generalnu temu ove Kristove godine kardinali i biskupi na čelu s Papom predlažu: "Isus Krist, jedini Spasitelj svijeta, jučer, danas i uvijek" (TMA 39). To je parafraza pobudne izreke iz Heb 13, 8. Tu nadahnuti pisac hrabri krštenike da ustražuju u vjeri, spominjući se glavara koji su im navješčivali riječ Božju te "promatraljući kraj njihova života" neka nasljeđuju njihovu vjeru. U tom povjesnom kontekstu valja gledati usklik ove poslanice koji Papa više puta navodi u TMA: "Isus Krist jučer i danas isti je - i uvijek!" Povjesni naslovni bili su sustali u svojoj novoj vjeri te kao da su zažalili što su ostavili židovstvo i pridružili se Isusovu pokretu. Teško im je padalo da kršćani nemaju hrama ni sinagoga, da njihova liturgija nije tako veličanstvena kao hramska, da nema svećenstva u starozavjetnom i židovskom smislu iz jednog plemena i određenih obitelji. Pisac ove poslanice uči daje Krist solidarni veliki svećenik koji zastupa ljudi pred Bogom i Boga pred ljudima. On je svećenik po redu Melkisedekovu a ne svećenik iz Levijeva plemena. Svećenik je prvenstveno zato što je prinio samoga sebe, dok su levitski svećenici prinosili žrtve životinja. Njihovo svećeništvo prestaje smrću a Kristovo

¹¹ M. RUSSOTTO: "Il giubileo nel tempo. Rivistando la tradizione biblica", u zbornom djelu R. ETCHEGARAY i dr. Verso il grande giubileo del 2000, Editrice Ave, Roma 1995, 21-35, citat str. 27.

snagom njegova uskrsnuća traje zauvijek. U tom smislu izreka da je Krist uvijek isti znači da njegovo djelo spasenja traje kroz povijest. Ta je izreka sažetak cjelokupne kristologije ove poslanice.¹² Prva generacija starješina je umrla, ali Uskrstli ostaje u zajednici krštenih trajno. Zato ovaj pisac opominje naslovnike da ne propuštaju svetih sastanaka na kojima jedni druge hrabre u vjeri, slave središnje otajstvo spasenja i obnavljaju se za vršeњe kršćanskog poslanja (10, 25). Očito da su on i njegovi čitatelji vjerovali kako se na svetom sastanku Većere Gospodnje sabiru oko uskrslog Krista te se izgraduju i očituju kao Crkva u svom mjestu. Ivan Pavao II. kaže da je Kristovo "danasm" kavko se spominje u Heb 13, 8 "uronjeno u cijelu povijest - u prošlost i u budućnost svijeta, svakog čovjeka i svakog svećenika. Dakle, ako smo uronjeni s našim ljudskim, svećeničkim 'danasm' u 'danasm' Isusa Krista, nema opasnosti da se postane od 'jučer', zaostao... Krist je mjera svih vremena. U svom božansko-ljudskom, svećeničkom 'danasm', u korijenu se rješava sva antinomija nekoć tako sporna - između 'tradicionalizma' i 'progresizma'.¹³ Na početku smo naveli tekst TMA 46 u kojem Papa predlaže da posljednje godine drugog i prve godine trećeg tisućljeća nama kršćanima budu obnova nade u konačni dolazak Kraljevstva Božjega. Tako da to Kraljevstvo svaki dan priprema osobno svaki u svojoj nutrini, ali i zajednički u kršćanskoj zajednici kojoj pripadamo kao i u svojoj društvenoj zajednici, a time i u svijetu. Isus je svojim djelima i riječima uprisutnjivao kraljevstvo Božje te pokazivao da ono ima zemaljsku i nebesku fazu. To radi i njegova Crkva.

Katekizam Katoličke Crkve u obrzlaganju članka vjere o Crkvi obrađuje najprije Božji naum o Crkvi, zatim je prikazuje kao Božji narod, Tijelo Kristovo i Hram Duha Svetoga te u trećem stavku

¹² Usp. A. VANHOYE: "Gesu Cristo è lo stesso ieri, oggi e sempre". L'anno santo come celebrazione del mistero della salvezza", u zbormu djelu A. AMATO i dr. *Tertio millennio adveniente. Lettera apostolica di Giovanni Paolo II. Testo e commento teologico pastorale*, Edizioni San Paolo, Roma 1966, 59-70.

¹³ IVAN PAVAO II.: *Dar i otajstvo. Prigodom 50. obljetnice mojega svećeništva*, KS, Zagreb 1996, 87-88.

razrađuje jednotu, svetost, katolicitet i apostolicitet Crkve. U nauci o Crkvi kao Tijelu Kristovu ističe dva vida: povezanost među krštenicima i povezanost s Kristom. Već smo u početku naveli tekst iz br. 807 u kojem je riječ o povezanosti Crkve-Tijela s Kristom-Glavom. Metaforu Ef 4, 11-16 o Tijelu koje raste prema Kristu i od Krista Katekizam je protumačio tako što kaže da Crkva živi od Krista i za Krista, a Krist živi s Crkvom i u Crkvi. Ta vjerska istina upućuje nas na kristocentrčnost Crkve, jer sve što u njoj postoji treba biti jasan znak i uspešno sredstvo Krista. Ova istina upućuje i na pojedinačnu i zajedničku poniznost, jer ne bismo smjeli podlijegati trijumfalizmu ili tražiti previše priznanja za sebe kao služitelje crkvene zajednice i djelitelje Božjih tajna.

Zaključak

Crkva je znak Krista u vremenu. To posebno posvjećujemo sebi slavljenjem velikog jubileja 2000. za koji je papa odabrao moto iz Heb 13, 8 o Kristu koji je isti jučer, danas i uvjike. Sva Crkva je znak Krista u povijesti ljudske zajednice, pojedinog naroda, biskupije i župe. Zato što Krist u svom uskrsnom stanju ostao trajno prisutan u Crkvi, kako uči SC 7:

- u misnoj žrtvi i u osobi službenika;
- u sakramentima, pa kad tko krsti, Krist krsti;
- u svojoj riječi, jer on govori kad se u Crkvi čita Sveti pismo;
- u crkvenoj zajednici koja moli i psalmira.

Zahvalni smo Bogu što se nama gresnim predstojnicima kršćanskih zajednica služi u dijeljenju svoje milosti i nastavljanju Kristova blagotvornog poslanja u svijetu. Ipak, svjesni smo da trebamo svaki svoju zajednicu savjesno

VIJESTI I DOGAĐAJI

BIVŠI AMERIČKI VELEPOSLANIK THOMAS PATRICK MELADY U POSJETI ZADARSKOM NADBISKUPU

Gospodin Thomas Patrick Melady, bivši američki veleposlanik pri Svetoj Stolici i zaslužni predsjednik sveučilišta Presvetog Srca u Washingtonu sa suprugom Margaret, u pratnji gospodina Josipa Starčevića, gospodarskog savjetnika Hrvatskog veleposlanstva u Washingtonu, susreo se, u srijedu 25. lipnja 1997. godine, u prostorijama Nadbiskupskog ordinarijata u Zadru, sa zadarskim nadbiskupom mons. Ivanom Prendom i njegovim suradnicima.

Na tom susretu veleposlanik Melady obavijestio je gospodina Nadbiskupa o svojoj nakani da želi organizirati u Sjedinjenim Američkim Državama prikupljanje pomoći za obnovu porušenih crkava u Hrvatskoj. Tom prigodom zadarski Nadbiskup izvijestio je veleposlanika Meladyja o stanju crkvenih objekata u

Zadarskoj nadbiskupiji, u kojoj je tijekom srpske agresije na Hrvatsku potpuno porušeno 27, a teže oštećeno 34 crkvena objekta. Nakon razgovora ugledni gosti iz Amerike u pratnji nadbiskupa Prende obišli su nekoliko porušenih župa Zadarske nadbiskupije: Murvicu, Smilčić, Islam Latinski, Korlat, Benkovac, Škabrnju i Zenunik, gdje su se osobno mogli uvjeriti o svoj strahoti neprijateljskog razaranja crkvenih objekata. Vidno ushićen nad tim "hirošimskim" prizorima, veleposlanik Melady je izjavio kako nije imao nikakve ideje o razmjerima takvih barbarских strahota, iako je kao uvjereni prijatelj Hrvatske pratio zbivanja u našoj zemlji. On je, naime, napisao knjigu o nastajanju hrvatske države, koja je ovih dana prevedena i tiskana u Zagrebu.

Nedjeljko Zubović

OBNOVLJENA CRKVICA SV. JERONIMA U KUKLJICI

U nedjelju, 6. srpnja 1997. godine generalni vikar zadarske nadbiskupije msgr. Milivoj Bolobanić blagoslovio je obnovljenu crkvicu sv. Jeronima iz XIII. stoljeća u uvali Kostanj, u Kukljici na otoku Ugljanu. U misnom slavlju koncelebrirali su mp. o. provincijal dr. fra Bernardin Škunca, dekan Pašmanskog dekanata don Grgo Batur, župnik Kukljice i Kali don Emil Bilaver, župnik Pašmana, Nevidana i Mrljana don Tihomir Vulin.

Crkvicu je u XIII. stoljeću dao sagraditi nepoznati mornar ispunjavajući svoj zavjet nakon što je bio spašen u velikom nevremenu. Crkvica je pedesetak metara udaljena od mora, na maloj uzvisini, okružena borovima. Dugo je bila prepuštena zaboravu i propadanju. Akciju za obnovu crkvice, inače vrijednog objekta vjerske, kulturne i graditeljske baštine, vodio je Drago Martinović uz pomoć mještana. Na čelu realizacije programa bio je zauzeti

IMENOVANJA

I. Povjerenstvo za katehizaciju

Na prijedlog don Ivana Mustaća, povjerenika za katehizaciju, članovima Povjerenstva Zadarske nadbiskupije za katehizaciju imenovani su:

- don Mario Soljačić, župnik Kraljice Mira, Zadar-Stanovi
- don Mijo Stijepić, župnik Starigrada-Paklenice
- s. Lucija Jurić, Zadar
- s. Vladislava Terzić, Zemunik
- gđa Arijana Mračić, Zadar
- gđa Darija Santini, Zadar
- gosp. Slobodan Šarić, Zadar

II. Povjerenstvo za pastoral mladih

Na prijedlog don Igora Ikića, povjerenika za pastoral mladih, članovima Povjerenstva Zadarske nadbiskupije za pastoral mladih imenovani su:

- fra Ante Kekez, kapelan župe Srca Isusova, Zadar-Voštarnica
- don Ivan Kordić SDB, župnik Gospe Loretske, Zadar-Arbanasi
- gđica Antonija Mikulić, Sikovo
- gđica Kristina Lacman, Pakoštane
- gđica Jelena Mičić, Zadar
- gosp. Tonči Tičić, Pag

izgradivati kako bi sva Crkva bila što jasniji znak Krista. Papa, u već spomenutoj knjizi o svom svećeničkom iskustvu, s radošću i zahvalnošću spominje prezbiterij krakovske biskupije kojem je pripadao a kasnije ga i vodio kao ordinarij, jer ga s mnogima od tih svećenika vežu sveze iskrenog prijateljstva. Priznaje da su mu "primjeri njihove svetosti i njihove pastoralne revnosti bili važni za izgradnju. Oni su nesumnjivo izvršili velik utjecaj na moje svećeništvo. Od njih sam doista naučio što znači biti pastir." S jednakom zahvalnošću sjeća se i laika koji su se duboko usjekli u njegovo svećeništvo: "Da, iz učestalih dodira s laicima uvijek sam izvukao veliku dobit, puno sam naučio. Iz tih susreta rođena su srdačna prijateljstva, od kojih mnoga još uvijek traju. Zahvaljujući njima, moje pastoralno djelovanje kao da se umnožilo, nadvladavajući zapreke i prodirući u područja koja su inače teško dostupna."¹⁴ Ljudskom i vjerničkom povezanošću s prezbiterima dijeceze u kojoj djelujemo te s vjernicima laicima kojima smo poslani mi na specifično svoj, prezbiterski način činimo Crkvu znakom Krista u vremenu. Na to smo ponosni, ali za to smo i odgovorni.

XXXIV. SVEĆENIČKI DAN ZADARSKE NADBISKUPIJE

XXXIV. SVEĆENIČKI DAN održan je 26. lipnja 1996. godine. Duhovni dio održan je u Sjemenišnoj kapeli, svečanim pjevanjem Jutamje molitve, a nakon toga uslijedila je prigoda za osobnu svetu ispovijed.

Drugi - pastoralni dio Svećeničkog dana održan je u dvorani Sjemeništa. Otar Nadbiskup pozdravlja sve prisutne svećenike, zatim predavače, i posebno pozdravlja don Nikicu Duševića, svećenika, rodnom iz Ljupča, koji je djelovao godinama u Adelaideu, Australija, i sada se vratio u svoju Domovinu i Nadbiskupiju. Nadbiskup je također pozdravio naše đakone - skorašnje redenike: don Zdravka Katušu i don Marinka Jelečevića.

Prvo predavanje održao je o. dr. Bernardin Škunca, predstojnik HILP-a u Zadru, na temu: SVEĆENIK I NJEGOVI PASTORALNI SURADNICI U ŽUPNOJ ZAJEDNICI. Glavne misli iz predavanja: Govor o

svećeničkim pastoralnim suradnicima, nužno je i govor o svećenicima. Svećenik, naime, mora znati koje je ekleziološko mjesto vjernika-laika u Crkvi, u župi, u društvu... Prema slici koju ima o svojem svećeniku, laik vidi i svoje mjesto u Crkvi. Predavač iznosi bitna teološko-ekleziološka polazišta o vjerniku-laiku, o čemu govore dokumenti II. Vatikanskog sabora. Vjernik ima svoj posebni identitet, svoje dostoјno i zasebno mjesto u Crkvi, i to po krštenju, krizmi i vjenčanju. On ima svoj dignitet i svoj identitet, a to nije u tome da se vjernike "klerikalizira", niti svećenike "laicizira". Crkva, naime, ima jedinstvo u poslanju, u kojem sudjeluju svi krštenici, ali u bitnoj razlici službe. Cilj je svekolike Crkve - sudjelovanje u Kristovom misteriju, odnosno, u Božjem životu. Svi su pozvani na svetost, u čemu je jedinstven cilj svih krštenika. Važna vlastitost identiteta vjernika-laika jest i njegova svjetovnost, tj. da se bavi onim što spada u

svjetovno zvanje, a što ne spada na svećenika. Dakle, laički angažman na svjetovnom planu je za Crkvu dragocjen, jer preko njih Crkva ulazi u svijet i djeluje poput kvasca. Danas to pokušavaju ostvarivati neki duhovni pokreti, a kroz povijest Crkve to su izvanredno i uspješno ostvarivale brojne bratovštine. Laici kao suradnici u župnoj zajednici, u prvom redu ostvaruju se u oltarskoj službi, u liturgijskom slavlju, u službi lektorata i akolitata; zatim u pastoralu župe, u raznim vijećima kako to predviđa i određuje Zakonik kanonskoga prava.

Koreferat na temu: PASTORALNI SURADNICI LAICI PREMA NORMAMA I UPUTAMA CRKVENOGA ZAKONODAVSTVA održao je mr. don Zdenko Milić, župnik katedralne župe sv. Stošije u Zadru. Glavni naglasci iz izlaganja: Zakonik kanonskoga prava u II. knjizi o Božjem narodu govori, najprije, općenito o svim Kristovim vjernicima koji su krštenjem pritjelovljeni Kristu, učinjeni Božjim narodom i zbog toga su, postavši na svoj način dionići Kristove svećeničke, proročke i kraljevske službe, pozvani da, svaki prema svojem položaju, vrše poslanje koje je Bog povjerio Crkvi da ga ispuni u svijetu. Novi crkveni zakonik slijedeći II. vatikaniski koncil stavlja poseban naglasak na jednakost kršćanskog dostojanstva. Vjernici laici, koji su s vremenom došli u drugi plan u Crkvi, moraju steći svijest da su u Crkvi ravnopravni, da prema svojem položaju i službi sudjeluju u izgradnji Kristova tijela. Kodeks navodi jednaka prava i obvezu svih vjernika, a zatim govori o pravima i obvezama Kristovih vjernika laika.

Crkva je znak Krista spasitelja u svijetu. Zato je poslanje jedno kao što je Krist jedan, ali su različite službe koje to poslanje vrše. Na poseban način je laicima vlastit apostolat u svijetu. No, svjetovni angažman, iako je vlastit laicima, ne spada samo na njih, kao što ni unutarcrkveni angažman ne spada samo na klerike, nego i laici moraju izvršavati svoj dio. Udio laika u apostolatu Crkve mora se ravnopravno vrednovati, ne samo pomoćnički, s obzirom na kler, nego i kreativ-

no, samostalno, s obzirom na zadatke koji nisu vezani uz sakrament reda. Prva i najosnovnija razina okupljanja svih vjernika je župa, onda biskupija. Vjernicima laicima su praktički dostupne one službe koje ne traže sveti red ili iz njega proizlaze. Tako kodeks govori o stalnim i privremenim lektorima i akolitima, o sudjelovanju laika u župnim i biskupijskim vijećima, kao stručnjaci ili savjetnici, u naviještanju Božje riječi, u katehizaciji, u katoličkom odgoju u obitelji i školi, kao predavači na katoličkim školama. Zakonik predviđa tamo gdje je pomanjkanje klera da laici mogu npr. obavljati službu riječi, predvoditi u bogoslužnim molitvama, krstiti, dijeliti pričest, prisustvovati sklapanju ženidbi i biti djelatelji nekih blagoslovina.

Drugo predavanje održao je o. dr. Ante Mrvelj, predavač na našoj VTKŠ u Zadru, na temu: FORMIRANJE I DJELOVANJE VJERNIKA LAIKA U VJERONAUČNOM RADU U ŠKOLI. Predavač je podijelio svoje predavanje u nekoliko ključnih točaka:

1. VJERONAUK U ŠKOLI. Ministarstvo prosvjete i kulture odreduje da vjeronauk bude izborno obvezatnim predmetom, od 2. rujna 1992. godine. Tako vjeronauk postaje školski predmet i osnovnim i srednjim školama. U našim školama on ima konfesionalni karakter, što znači da se nauk, nastavnici i učenici ravnaju prema istoj vjeroispovjesti! Vjeronučitelj poučava s odobrenjem i po nalogu (mandatu) svoje Crkve. Uvođenje vjeronauka u školu je opravdano u našem pluralističkom i višekulturnom društvu, i to s teološko-eklezijalnog i antropološko-pedagoško-društvenog gledišta. Daljnji razlog je i temeljno pravo roditelja da odlučuju o odgoju svoje djece. (Plan i program...) Školski vjeronauk, u skladu sa svrhom katoličkog vjerskog odgoja i obrazovanja u školi, ima svoje ciljeve. Ti ciljevi su: senzibilitet učenika za religioznu dimenziju; sposobiti učenike za postavljanje pitanja o cjelini i smislu čovjekova života i svijeta, kao i za odgovaranje na pitanja u svjetlu poruke i iskustva kršćanske vjere; zatim pomoći učenicima u od-

ODREDBE

Povjerenstvo za katehizaciju
Zadar

NADBISKUPSKI ORDINARIJAT
ZADAR
Zeleni trg 1

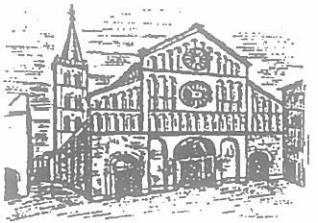
Predmet: XXI. DIJECEZANSKI KATEHETSKI DAN

Budući da će se XXI. katehetski dan održati 27. kolovoza 1997. godine, predlažem ovaj program:

9 sati	Euharistija u crkvi Gospe od Zdravlja. Predvodi Nadbiskup
10,30	predavanje: dr. Aldo Starić - Krštenje temeljni i početni sakramenat Crkve (duhovno-teološki vid). diskusija odmor
12,15	priopćenje: don Mario Soljačić - Problem krštenja djece
13	Ručak za sve u sjemeništu

Zadar, 11. srpnja 1997. godine

don Ivan Mustać

NADBISKUPSKI ORDINARIJAT
ZADAR
HR - 23000 Zadar, Zeleni trg 1

Broj: 844/1997.

Predmet: Ministrantski kongres
- Plitvice 1997.

P. T.
ŽUPNIM UREDIMA U ZADARSKOJ
N A D B I S K U P I J I

Draga braćo svećenici!

Za nama je veliki dogadjaj - MINISTRANTSKI KONGRES - PLITVICE 1997., u kojem je sudjelovao znatan broj župa naše Zadarske nadbiskupije, njih četrdeset i jedna, sa sveukupno 529 ministranata.

Hvala Bogu, uz Vašu svestranu podršku i uz zaista veliki trud, možemo kazati da je ovaj dogadjaj pokrenuo u našim župama, među našim ministrantima, veliki val zanimanja za ministrantsku službu i pridonio da naši ministranti s većom ljubavlju i zalaganjem sudjeluju u ministrantskim slavlјima u svojim župnim zajednicama. Dao Bog da ovo bude poticaj i za nova svećenička zvanja među našim ministrantima.

Smatrao sam svojom dužnošću da Vama svima, koji ste se zdušno zauzeli za uspjeh MINISTRANTSKEGA KONGRESA - PLITVICE 1997. od srca zahvalim na svesrdnoj suradnji, i da vas potaknem na još zauzetiji rad s vašim ministrantskim zborovima.

Srdačno vas pozdravljam u Gospodinu.

Milivoj Bolobanić
Mons. Milivoj Bolobanić
generalni vikar

govornom, kvalitativnom i kreativnom oblikovanju pojedinačnog i zajedničkog života u odnosu prema sebi, prema drugima, prema svijetu, i na poseban način prema Bogu.

2. SPECIFIČNOST ŽIVOTNE DOBI OSMOŠKOLACA I SREDNJOŠKOLACA! Predavač razjašnjava specifičnosti pojedinih životnih razdoblja prema dostignućima razvojne psihologije: od 7. do 9. godine života; od 9. do 12. godine. Preadolescenciju od 12/13. do 15. godine života, i adolescenciju od 15/16. do 18. godine života.

3. FORMIRANJE VJEROUČITELJA ZA ŠKOLSKI VJERONAUK I KATEHEZU MODERNOG VREMENA! Kao što za svakog nastavnika i odgojitelja koji želi biti odgovoran i uspješan u svom poslu i zvanju, tako i za vjeroučitelja treba vrijediti "zlatno pravilo", koje glasi: Taj "mora BITI, moraZNATI, i moraZNATI ĆINITI"! Jednom riječju, suvremeni vjeroučitelj katehist, treba biti osoba široke kulture, psihološki i ljudski; i duhovno zrela osoba, obogaćena općom i stručnom naobrazbom! Posebno treba naglasiti neke vlastitosti suvremenog vjeroučitelja: On treba biti psihološki zrela osoba, treba pripadati određenoj crkvenoj zajednici; formiran: biblijsko-teološki, pedagoško-kulturno, metodološko-didaktički; treba biti svjedok, odgojitelj i učitelj. Ukratko: ako bismo sve o vjeroučitelju-katehisti skupili u nekoliko točaka, to bi izgledalo ovako:

- Vjeroučitelj je pozvan da bude protagonist svoga formiranja, da bi bio učitelj djece i mladih;

- Suvremenim vjeroučiteljem smatra se onaj tko uspije u sebi ujediniti sve kvalitete, koje treba imati idealni vjeroučitelj. Te kvalitete su: odrasla osoba, laik, pripadnik mjesne Crkve, ospodobljen da bude svjedok, odgojitelj, učitelj;

- Idealni vjeroučitelj treba imati ljudsku zrelost: mudrost, ujednačenost, otvorenost pluralizmu, sposobnost dijaloga; i ljudsku vrijednost, što znači da treba biti osoba ljudski vjerodostojna;

- Današnji vjeroučitelj treba posjedovati duhovnu zrelost i kršćansku vjerodostojnost. To je ono pod čim podrazumijevamo: "odrastao kršćanin", "odrastao u vjeri";

- Današnji vjeroučitelj treba posjedovati i profesionalne vrijednosti: intelektualnu i duhovnu sposobnost za održavanje vjeroučiteljstva, biblijsko-teološku formiranost, antropološku, pedagošku, metodološko-didaktičku formiranost. Zaključak: suvremeni vjeroučitelj se treba stalno ili permanentno formirati u svome zvanju. Jednom riječju, treba biti - profesionalac!

Koreferat ovom predavanju održao je don Čedomil Šupraha, ravnatelj Caritas-a Nadbiskupije Zadar, na temu: KRISTOVI VJERNICI LAICI U SOCIJALNOJ I KARITATIVNOJ SLUŽBI CRKVE. Predavač polazi od pitanja: Što Crkva očekuje od svojih vjernika-laika uključenih u pastoral Crkve, kroz liturgiju, katehizaciju ili Caritas? Ostajemo na relaciji Caritasa. Temeljna je tvrdnja da Caritas spada u bit poslanja Crkve. Crkva je sakramenat Kristove ljubavi u svijetu. Nositelj ili subjekt Caritasa je cijela kršćanska zajednica, složno i pod vodstvom svojih zakonitih pastira, kojima su laici sa svojim kršćanskim iskustvom i stručnim znanjem aktivni suradnici. Znamo još iz Dj. ap (6, 3), da se pri postavljanju poslužitelja kod stolova, traže ljudi na dobru glasu, puni Duha Svetoga i mudrosti. Angažman u Caritasu nije neki "hobby", nego imperativ koji obvezuje i "svete pastire", kao i Kristove vjernike laike, kako čitamo u LG, br. 37, poglavljje "Laici i hijerarhija"; te u PO br. 9; posebno poglavje upućeno crkvenom učiteljstvu.

Djelovanje našeg Caritasa kroz ovih pet ratnih godina pokazalo je očito, da u organiziranom socijalnom i karitativnom radu Crkve možemo računati s potencijalom vjernika laika, koje je vrijedno uvažiti, i koji će s vremenom sigurno preuzeti vodeću ulogu u župnim i biskupijskim Caritasima. Kao što je Crkva već prihvatala dobru volju Kristovih vjernika-laika - vjeroučitelja, i brine se za njihovu katehetsku formaciju, tako joj isto predstoji i briga za obrazovanje i odgoj dobrih ljudi

za karitativnu službu u župi i dijecezi. Caritas kao djelotvorna kršćanska ljubav može trajno opstati samo u okviru organizirane župne zajednice, koju vodi župnik, i o kome ovisi plan i uspješnost cjelokupnog pastoralna, kao i ovakvog socijalnog nastupa župe. Uz profesionalce koji će uočavati probleme, klasificirati i donositi stručne planove i rješenja, Caritas budućnosti mora educirati i široki krug volontera (dragovoljaca), otkrivajući, formirajući i motivirajući uočene karizme kod mlađih i starijih. Poziv i dužnost Crkve je danas da, između ostalog, djelatnik Caritasa mora upoznati i "socijalni nauk Crkve, koji zadire u etičke vidove života. Oslanjajući se na trajno važeća načela, taj nauk nudi i

prigodne sudove, jer se razvija u službu promjenjivih povijesnih prilika, i bitno je usmjerjen prema kršćanskom djelovanju ili praksi" (Zbor za katolički odgoj).

U poslijepodnevnom programu sudjelovali su pored svećenika i vjeroučitelji-lajci, studenti naše VTKŠ i časne sestre vjeroučiteljice, podijeljeni u dvije radne grupe. Nakon rada u grupama uslijedila su priopćenja o rada po skupinama, nakon čega je uslijedila i plodna diskusija. Naveden, u 19 sati, u katedrali sv. Stošije o. Nadbiskup je predvodio svečanu koncelebraciju i imao homiliju.

Zadar, 24. lipnja 1997. godine.

*Zapisničar:
Nedjeljko Zubović, kancelar*

Predavanje dr. Ivana Goluba na XXV. svećeničkom danu Zadarske nadbiskupije

POVJEROVALI SMO RIJEČI (duhovno-teološki pogled)

I.

Naslov sadrži dvije riječi - povjerovati i Riječ. Svugdje stoje riječi - po novinama, u knjigama na policama, u eteru, medijima - sve same riječi. Inflacija riječi znači padanje riječi, tj. riječi koje nisu pokrivene. Inflatorna riječ je ona koja ne-ma pokrića. Zato je riječ jedna velika vrijednost ako je pokrivena, a bezvrijedna je ako nije pokrivena. To smo dobro vidjeli prošlih sedam godina. Je li riječ puna i prava ovisi o onome tko ju iskazuje. Kliko je on manje u njoj, toliko je ona obezvrijedena, umanjena.

Suprotnost riječi je šutnja. Što je šutnja? Ona je utroba riječi. Ono iz čega se riječ rađa. Kao što postoji pobačeno biće,

tako postoji i pobačena riječ - ona koja nije donesena. Riječ se ubire kao plod da se prepozna. Duh nam daje trenutak da razaberemo kad je riječ zrela. Postavlja se pitanje Božje šutnje. Postoje vremena kada se to jače postavlja (npr. ratna vremena). Zašto Bog što šuti?! Ne bismo bili cijeloviti kad postavljamo pitanje riječi bez šutnje.

Božja riječ - Božja šutnja. Božja riječ - to jesam. U Božjem imenu je biti, biti Bog kojemu je vlastitost biti, Bog govori svime što jest. Njemu je vlastito da govori ono što jest ili onime što jest. Sve što jest postoji. To je Božji iskorak iz šutnje. To bi konkretno značilo, da bi čuli Božju riječ, treba otvoriti uši prema onome što jest (cvjetu, travi, polju moru, knjizi, čovje-

Zadar, 15. srpnja 1997.

USUSRET VELIKOM JUBILEJU 2000

MINISTRANTSKI KONGRES RIJEČKE METROPOLIJE
IZDARSKE NADBISKUPIJE

PLITVICE '97.

17.-19. lipnja

Predmet: Ministrantski kongres - Plitvice 1997.
Z a h v a l a

Poštovani gospodine Generale!

Nakon uspješno održanog Ministrantskog kongresa - Plitvice 1997., u Nacionalnom parku Plitvička jezera, od 17. do 19. lipnja 1997. godine, na kojem je sudjelovalo 2000 mlađih, te nakon svestrane analize svega što se je tih dana događalo, osjećamo svojom dužnošću da Vam i ovim putem toplo zahvalimo i odamo priznanje na svesrdnom zalaganju i velikoj zauzetosti oko realizacije ovog pozamašnog programa. Potpuno smo svjesni, da nije bilo Vašeg razumijevanja i Vaše brze intervencije, na zamolbu Mons. Milivoja Bolobanića, generalnog vikara Zadarske nadbiskupije, zaista u posljednjem trenutku, ova hvalevrijedna zamisao ne bi se bila mogla ostvariti. Zato, još jednom, Vama i Hrvatskoj vojsci, naše priznanje i iskrena zahvalnost.

U ovom projektu bjelodano se pokazalo kako se velike i lijepе stvari mogu postići u zajedničkoj, koordiniranoj akciji Hrvatske vojske i Crkve, posebno kada se radi o našem zajedničkom dobru, o našoj uzdanici, našim mlađima. Duboko smo svjesni da naša sretna sutrašnjica veoma mnogo ovisi o tome, u kakvom ćemo duhu odgojiti našu mladež. I zato ne bismo smjeli štedjeti ni vremena ni energije, a ni materijalnih sredstava, kada se radi o moralnoj formaciji mladog naraštaja.

Čvrsto smo uvjereni i duboko se nadamo da će ovaj dogadjaj - Ministrantski kongres - Plitvice 1997. - pokrenuti naše obostrano zanimanje za nove akcije i još bogatije programe u vidu formacije naše mlade generacije.

Još jednom, primite našu iskrenu zahvalnost i naše poštovanje.

M.P.

Mons. Anton Tamarut
nadbiskup riječko-senjski

M.P.

Mons. Ivan Prenda
nadbiskup zadarski

M.P.

Mons. Josip Bozanić
biskup krčki

M.P.

Mons. Antun Bogetić
biskup porečko-pulski

dvije ekipe - ekipa osnovaca i ekipa srednjoškolaca. Naši zadarski ministrianti u obje su ekipe bili pobjednici i osvojili prvo mjesto u košarci. To je čini se sasvim normalno, s obzirom da je Zadar poznat kao grad košarke. U drugim su disciplinama naši ministrianti bili manje sreće. Kako je dan prispio smiraju, nakon večere koju su zapanjujućom brzinom dijelili hrvatski vojnici, ministrianti su se povukli u svoje šatore na odmor. No, do kasno u noći nije bilo spavanja. Međusobna upoznavanja, šale i dosjetke sa smijehom, potrajali su do kasno u noć.

Osvanuo je drugi dan Kongresa. Ustajanje je bilo rano, u sedam sati. Većina dječaka - mamurna i neispavana. Nakon umivanja, ipak je sve živnulo. Truba je zaječala "gradom šatora" na Mukinjama, obznanjujući da se diže ministriantska zastava. Sve po utvrđenom protokolu. Pravo zborovanje. Nakon dobrog doručka, preko razglosa koji je izvrsno funkcionirao zahvaljujući našoj vojski, organizatori su najavili raspored razgledavanja Gornjih i Donjih jezera. Polovica ministranata išla je prije podne na Donja jezera, a polovica na Gornja, da bi se poslije ručka izmjenili. Tako su imali prilike upoznati prekrasnu Ijepotu koju je našoj Domovini darovaao Stvoritelj. Premda su se mladi dobrotom uprave Nacionalnog parka vozili brodovima i vlakom, bilo je i dosta pješačenja, tako da su mnogi navečer osjetili umor. Te je večeri bila Služba riječi koju je predvodio naš nadbiskup, mons. Ivan Prenda, a u kojoj su molitvom i pjesmom sudjelovali svi ministrianti.

Bez sumnje, drugoga dana je bilo najuzbudljivije na velikom večernjem kvizu znanja, u kojem su sudjelovale pobjedničke skupine iz četiriju dijeceza. Tako, našu su Nadbiskupiju predstavljali ministrianti iz župe Kali, riječko-senjsku iz župe Vežica, porečko-pulsку iz Pićana, a krčku ministrianti iz Malog Lošinja. Na natjecanju se trebalo pokazati znanje iz ministriantske službe, liturgijskih predmeta,

liturgijske godine i sakralnog prostora. Konačni pobjednici kviza bili su ministrianti iz Pićana, predstavnici Porečko-pulske biskupije. Naši su Kaljani osvojili drugo mjesto. Nakon uzbudljivog i naporog dana, umorni i neispavani, svi su ministrianti tvrdo zaspali.

Trećeg dana, uz redoviti ceremonijal ustajanja, umivanja, podizanja zastave, odmah nakon doručka počelo se pripremati za svečano euharistijsko slavlje. Zatu su prigodu svi ministrianti donijeli svoja ministriantska odijela tako da je prizor doista bio nezaboravan - 2000 ministrianta okupljeni ispred svojih šatora, kreću u veličanstvenoj procesiji, po četvero u redu, zaokružujući na simboličan način kongresni prostor, što je direktor Nacionalnog parka, gosp. Dujmović, impresivno prokomentirao kao "veliki povratak Crkve na Plitvička jezera". Euharistijsko slavlje predvodio je mons. Anton Tamarut, riječko-senjski nadbiskup i metropolit, koncelebrirajući zajedno s mons. Josipom Bozanićem, krčkim biskupom, sada već novoimenovanim nadbiskupom zagrebačkim, zatim mons. Milivojem Bolobanićem, generalnim vikarom Zadarske nadbiskupije, mons. Dinkom Popovićem, predsjednikom Odbora Ministriantskog kongresa, te s preko stotinu svećenika koncelebranata.

Nakon ručka počeli su pristizati autobusi koji su trebali sretne i zadovoljne dječake vratiti svojim kućama. Dirljiv je bio rastanak mladih sa svojim prijateljima koji su kroz tri dana zajedničkog druženja, u prekrasnom ambijentu Plitvičkih jezera, doživjeli nezaboravne trenutke radosti i prijateljstva. Stisak ruke uz "dovidenja" i "zbogom", sa željom za skorim ponovnim susretom. A svećenici, sretni što se sva djeca radosna i vesela vraćaju svojim kućama, zaboraviše na trud i strahovanje koje je na određeni način bilo prisutno za vrijeme cijelog održavanja Kongresa, razmišljajući u sebi već kako organizirati i prirediti nove susrete za svoje ministriante, ali i za odraslu mladež.

Clemens

ku). Svime što jest govori Bog. Pa, i onime što je zlo. Istina, potrebne su Božje oči da se odčita. Zna Bog što čini. Samo druga obala će nam otkriti ono što jest. Budući naraštaji smijat će nam se: kakav je to naraštaj koji nije znao hodati nego samo trčati?! Tako ne uspijemo saznati govor bića (prepoznavali to Franjo, Benedikt, Ivan Arški).

Međutim, čovjeku se postavlja druga želja, pitanje. Čovjek je željan prave riječi - ljudske riječi. Da li nam Bog govori riječima, a ne samo postojanjem? Bog govori riječima, a ne samo postojanjem. Bog koji jest govori onim što jest, ali govori i govorom. Bog (Sv. Trojica) je bitno razgovor - triju osoba. Bog nije šutljivac. Sveta Trojica su u razgovoru. Taj razgovor on pretače, preljeva. Pismo veli mnogo puta i na mnogo načina Bog nekoč govoraše ocima po prorocima... Ivan u Prosloru kaže: Riječ bijaše Bog, Bog bijaše Riječ. Bog je progovorio, progovorio je ocima, prorocima, a na kraju je progovorio po Sinu, a ta Riječ je postala Tijelo - Čovjek. Božji govor je utjelovljena Riječ. Ta Riječ Božja pripada određenom narodu, kulturi (aramejskom narodu, semitskoj kulturi), ima odredenu čud, narav. Takva utjelovljena Riječ dolazi k nama kao zov. Isus ne govori samo riječima, nego svime - to je odjevenost ljudskim.

Ako Riječ dolazi kao zov - ona traži odaziv. Riječ koja je tijelom postala traži da bude uzvraćena, utjelovljena, tj. osoba. "Bogom dana riječ." Objava je "Bogom dana Riječ". Kaže narod: Volovi se vežu rogovima, a ljudi riječima. Ona koja dolazi od Boga i ona koja dolazi k Bogu. Utjelovljena, vezana. Ona uključuje pripadnost vremenu, jeziku, određenom narodu, obitelji. Odgovor Bogu podrazumijeva utjelovljenu Riječ. Riječ koja je uzvraćena Bogu a ne uključuje čovjeka (sa svime što ga čini), onda to nije vjera (rijec) nego je to samo maketa. Ima, dakle, izgled a nema bitnost.

Od dobi do dobi daje se odgovor Bogu. Sve treba interpretirati, ništa ostaviti. To je važno za vjeru. Vjera se razlikuje od dobi do dobi, i treba uvažavati dobne

razlike. Ima još jedna raznolikost. Neki žive u različitim vremenima (barok, tradicija, modernizam). Kojim stilom ti ljudi žive? Vjera je iskaz prihvatanja Boga i Božje riječi u onom kojem je izrečena. Postoji nadarenost za religioznost, i to urođena nadarenost, prirodna. Postoje prosječni, više i super nadareni (kao npr. za glazbu, šport). Kako od čovjeka osrednjeg sluha napraviti Beethovena, Mozarta...? Što sad? Odgovor leži kod Isusa. Pred hramskom riznicom ljudi ubacuju novac, a i jedna sirota udovica ubaci svoj novčić. Isus je nju pohvalio, jer je sav svoj talenat uložila. Njeno darivanje Boga je veće od onoga koji je možda količinski više dao, ali nije dao srcem. Primjer toga: Ludwig Feuerbach. Bio je prirodno nadaren za religioznost. Naučio je hebrejski da izvorno čita Božju Riječ. No, njegova religiozna obuzetost nije bila dosta, jer nije imao vjere. Postao je ocem - patrijarhom suvremenog ateizma.

Povjerovali smo Riječi! Čovjek povjeruje utjelovljenoj Riječi, daje odgovor. Onda je vjera u utjelovljenu Riječ iskazana. Treba shvatiti da nema toga što se ne može uključiti u govor Boga. Onda je vjera živa i prava. Pjesma kaže:

*Zvoni podne, ostavi se posla,
jer se i Bog zaželio razgovora.*

Svoj govor treba pretvoriti u razgovor. Riječ se vjeruje riječju. Posebni oblik je kad se dvije riječi povežu - to se zove razgovor. Tako mi to zovemo, a stari su zvali molitva. Vjera je Bogu dana i zadana riječ!

II.

Povjerovali smo Riječi! Koja je najveća riječ, ona prava? To je prijateljska riječ. Nju se najviše cijeni. Ako se pogazi smatra se najvećim gubitkom. Prijateljska riječ. Bog je u svojem unutarnjem govoru poželio razgovor. Bog je stvorio čovjeka da mu bude prijatelj. Ima ljudi koji kupuju prijatelje. Prijateljstvo se ne može kupiti,

jer je prijateljstvo izbor. Čovjek mora imati izbor da bi odabrao Boga. Bog daje čovjeku dar biranja, da izabere Boga.

Prijateljstvo je uvijek uzajamno. I Bog je tako načinio čovjeka. Stvorio ga je da bi imao prijatelja, ali slobodnog čovjeka da izabere Boga ili da ne izabere, da pogriješi. Bog čini čovjeka da mu bude prijatelj i daje dar čovjeku da Boga izabere i mogućnost da ga ne izabere, da mu bude neprijatelj. To je upravo u srži prekida prijateljstva Boga i čovjeka. Uspjeh davla jest u tome što je uspio uvjeriti čovjeka da mu Bog nije prijatelj. Svi grijesi se na to svode. Jesmo li ili nismo prijatelji Božji. Ostalo je kazuistika, ovisi o Bogu od koga je i bila inicijativa. Zato se on primiče čovjeku, dolazi k Abrahamu i boravi s njime, razgovara s njime. Abraham je prijatelj Božji. Značajka prijateljstva s Bogom je razgovor Abrahama i Boga. Daljnji prijatelj Božji je Mojsije. Razgovarao je s Bogom kao prijatelj s prijateljem. Razgovor je molitva. To je stati ili pasti. U Ijudskoj naravi i Božjoj objavi stoji prijateljstvo. U ova dva lika imamo jedan zajednički nazivnik - razgovor (molitva). I zato razgovor s Bogom stoji ili pada s molitvom. Jedan je poznati nobelovac, npr., otisao u Lourdes da raskrinka čudesne pojave. Napisao je knjigu "Molitva" - kao liječnik. Molitva je čudotvorna i ima svoje zdravstvene učinke. Vojniku će dati snage da brani domovinu. Pospješuje funkcije organizma. Može se dogoditi i čudo.

Moći moliti je jedan dar, kao sposobnost govoriti ili pjevati. Po Korelu čovjek je dužan moliti, i ako ne moli, ne primjenjuje svoje sposobnosti. Mi kažemo: kad Biblija naziva Mojsija ili Abrahama prijateljem Božnjim, tada se ostvaruje odredena duhovna srodnost među onima koji su prijatelji. Ima jedna razlika, ako gledamo Mojsija i ako gledamo Abrahama. Kod Abrahama je to obiteljsko prijateljstvo, a kod Mojsija nacionalno, narodno, veliko

prijateljstvo. Mojsije se povlači, moli, pa ide k narodu. Obojica su prijatelji exodus! Povjerovati znači - povjeriti se.

Hrlimo prema Novom zavjetu. Isus Krist postaje čovjekom. Prijateljstvo pretpostavlja jednake i čini jednakima. Bog postaje čovjekom da bi čovjek postao Bog - jednakim Bogu. A tako je i na razini riječi. "Vas sam nazvao prijateljima, a ne zovem vas slugama" - govori Isus. Isus povjerava svoje prijateljstvo učenicima, tj. ono što je čuo od Oca. Još ono: "Nitko nema veće ljubavi od ove, da život svoj dadne za svoje prijatelje."

Tri su istine: ljubav - život - prijateljstvo. Ljubav je u davanju vlastitog života. Ljubav je u davanju života onome drugome, podupiranje drugoga. Tu se prijateljstvo razlikuje od svega onoga što nije darovanje. Život se tumači izrazom, za prijatelja. Život je zapravo suživot. Biblija kaže život je povezivanje, ako se kida to je smrt. Prijateljstvo je jedan oblik ljubavi, povezanosti - zaručnik i zaručnica, npr. Ta je veza najveća ako je prijateljstvo uključeno. Muž i žena mogu biti zajedno, ali ako nisu prijatelji, onda brak propada. Svi su kršćani prijatelji Božji, ali je svećenik amicissimus Dei - najveći prijatelj Božji. Upravo biskupi i svećenici. Svećenici čine, rade ono da ljudi, kršćani budu prijatelji Božji.

Conrad Lorenz kaže: "Čovječanstvu loše ide kad ljudi nisu prijatelji." Ako nismo prijatelji onda lako cvate zlo. Isus je izabrao učenike, učinio ih prijateljima i poslao ih u svijet. Augustin za prijateljstvo ističe: "Prijateljstvo koje je prestalo biti, ono zapravo nikad nije ni postalo!" Ja sam redenicima uvijek postavljao pitanje: "Možete li čitav život ostvarivati kao prijatelji Isusa Krista?"

Povjerovali smo Riječi - Onoga koji je Učitelj i koji je nazvao prijateljima!

Ivan Golub

održavanju Ministrantskog kongresa. Premda je ova zapovijed stigla u zadnji čas, tek osam dana pred Kongres, treba odati veliko priznanje HV-u koji je u tako kratkom vremenu na Plitvica, na području Mukinja, podigao "grad šatora" i osigurao sve što je potrebno za smještaj, hranu i boravak sudionika Kongresa, te za športska natjecanja i liturgijska događanja.

Kada je konačno osvanuo utorak, 17. lipnja, iz naše je Nadbiskupije krenulo 11 autobusa punih razdražanih i veselih dječaka u pravcu Slunja, gdje su trebali stići do podne. Okupljanje je bilo na velikom trgu ispred župne kuće i u Domovinskom ratu spaljene župne crkve. Na trgu je bila podignuta velika pozornica na kojoj su mladi glazbeni sastavi svirali i pjevali, razveseljavajući mlađe koji su pristizali iz raznih pravaca. Njih 2000 za Jubilej 2000! Ministrante su pratili njihovi svećenici, časne sestre i vjeroučitelji, pazeći budno da svi budu na okupu i da se sve odvija u najboljem redu. Iz naše je Nadbiskupije sudjelovalo 27 svećenika prateći svoje ministrante. Na slunjskom trgu su predstavnici pojedinih dijeceza predstavili svoje ministrantske zborove i župe iz kojih dolaze. Gostoljubivi domaćin, slunjski župnik mons. Mile Pecić, sa svojim župljanima, pogostio je svo mnoštvo ministranata kolačima i osvježavajućim napitcima. Svima je dotecklo i još je preostalo, pa su svi ostali zadriveni gostoprivmostvom i toplinom takvoga dočeka.

Nakon okupljanja i osvježenja u Slunju, autobusi su krenuli ka svom odredištu, na Mukinje, gdje ih je dočekao divan prizor - "grad šatora", prekrasan ambijent pripremljen i uređen za održavanje Kongresa. Mladi su se postupno smještali po grupama u šatore. Na početku je svatko dobio majicu s amblemom Ministrantskog kongresa - Plitvice 1997, poklon direktora Nacionalnog parka Plitvičkih jezera, gosp. Stipe Dujmovića, kao i knjizice Vodič za ministrantski kongres. Toga popodneva započelo je športsko natjecanje, i to u četiri discipline: nogomet, košarka, potezanje konopa i skakanje u vrećama. Svaku dijecezu su predstavljale

MINISTRANTSKI KONGRES - PLITVICE 1997.

Dogadjaj koji se zbio u Nacionalnom parku "Plitvice", na Plitvičkim jezerima, od 17. do 19. lipnja ove godine, bez sumnje zavrjeđuje da bude zabilježen. Na njemu je sudjelovalo 2000 ministranata, od čega je iz naše Zadarske nadbiskupije bilo njih 550.

Inicijativa za održavanje ovog Kongresa došla je sa strane Riječke metropolijske. Naime, tri tamošnje dijeceze: riječko-senjska, porečko-pulska i krčka, točnije njihova ministrantska vijeća, došli su na ideju da se organizira ministrantski kongres na području Plitvičkih jezera, tom svjetskom biseru prirodne ljepote. S njihove strane došla je i ponuda našoj Nadbiskupiji da se priključi. Otac Nadbiskup poslao je mons. Milivoja Bolobanića, generalnog vikara, na prvu sjednicu Pripremnog odbora, koji je održan 24. veljače o.g. u Korenici. Na toj sjednici dogovoren je termin i mjesto održavanja kongresa, te utvrđena njegova fizionomi-

ja. Odmah nakon povratka sa spomenute sjednice Generalni vikar je uputio dopis svim našim župnim uredima u Nadbiskupiji, izvješćujući ih o održavanju Kongresa, uz poticaj da se svi naši župnici koji u svojim župama imaju ministrantske zborove prijave za sudjelovanje. Najavljen je bilo i veliko kviz-natjecanje. Za ovaj je dogadjaj, naime, Vijeće za ministrante porečko-pulske biskupije, na čelu s don Milanom Zgrablićem, izdalo posebnu knjigu "Ministrantski radni listovi" koja na vrlo zanimljiv i privlačan način obuhvaća cijelovito upoznavanje ministrantske službe i liturgijske događaje tijekom čitave godine. Većina je naših župnika nabavila knjige za svoje ministrante tako da su na redovitim tjednim sastancima počeli obradivati građu. Tako je naše ministrantske zborove zahvatilo zanimanje i oni su se revno pripremali za najavljeni Kongres.

Naknadno su bile održane još dvije sjednice Pripremnog odbora na Plitvičkim

SVEĆENIČKA REĐENJA U KATEDRALI

Propovijed o. Nadbiskupa na svećeničkim ređenjima u katedrali sv. Stošije, na svetkovinu sv. Petra i Pavla, 29. lipnja 1997.

Večeras Zadarska crkva doživljava svoje bogatstvo i svoje radosne trenutke. Svećana Euharistija okupila je oko biskupa svećenike, dakone, bogoslove, sjemeništare Nadbiskupije i narod Božji. Unutar svećane Euharistije slavimo otajstvo svećeničkog redenja trojice naše braće: dakona Alojzija, Josipa i Šimuna. Oni danas ulaze u Kristovo svećeništvo. Sve se to dogada u znaku svetih apostola Petra i Pavla.

Put Petra i put Pavla Crkva neprestano iznosi pred nove svećenike. Zašto? Zbog njihove posebne blizine Isusu Kristu, našemu Velikom Svećeniku. O tome nam rječito govori Božja riječ bogoslužja na njihov blagdan. Upravo smo je čuli. Oni su, dakle, izabrani, pozvani, poslani. Petar je među prvim učenicima koje Gospodin zove na obali Tiberijadskog jezera. Njemu Isus daje i posebno ime. Bit će ribarom ljudi! - kaže mu Isus. "Ti si Petar - Stijena i na toj stijeni sazidat će Crkvu!" (Mt 16, 18). Pavao je pozvan iz redova protivnika. Krist se izravno stavlja na njegov put prema Damasku, zaustavlja ga i poručuje u Damasku Ananiji: "Idi k njemu jer sam ga izabrao da moje ime ponese među pogane, kraljeve i sinove Izraelove!" (Dj 9,15).

Kristov učenik prolazi kroz tunel odbijanja, nerazumijevanja, žrtve, a pokatkada i kroz mučeništvo. Petar je zatočen, Jakov pogubljen, Pavao je bezbroj puta ugrožen i na kraju položi život, zajedno s Petrom, za Učitelja. Tako je bilo s mnogima i u povijesti naše, zadarske Crkve. U II. svjetskom ratu 12 je svećenika položilo život za Krista.

Gospodin je uvijek uz svoje izabrane na njihovu putu, a oni su se oslonili na njega. "I vrata je paklena neće nadvladati!" (Mt 16, 18b). "Padoše mu okovi s ruku" (Dj 12, 7b). I bi "izbavljen iz lavljih usta" (2 Tim 4, 17). Pavao je pisao Timote-

ju: "Gospodin je stajao uza me. On me kriješip da se po meni potpuno razglesi Poruka!" (2 Tim 4, 17). Pouzdanje u Boga sjajno je izrekla velika Terezija iz Avile: "Ne uznemiruj se, ne žalosti se. Sve prolazi, Bog ostaje. Strpljivost sve postiže. Tko ima Boga, ne manjka mu ništa. U Bogu ima sve."

Večeras povijest apostola čitamo u trojici naše mlade braće redenika. Oni su pozvani, odabrani i bit će po zaredenju poslani. Svatko od njih ima svoju povijest kad je Gospodin pogledao u njihove oči i kad im je izrekao: "Podi za mnom, učinit će te ribarom ljudi!" Oni zrelošću svoje vjere i svjetlom riječi Božje znaju da će dijeliti puteve kušnje i križeva sa svojom ljudskom braćom. Te kušnje su iznutra, od svijeta i davla. Oni znaju da će Gospodin koji ih je izabrao i koji ih voli biti na svakom njihovom koraku, u svim pogibijama i izazovnim prilikama. Potrebno je zadržati pouzdanje u moć Gospodinovu. Jer, oni će djelovati u ime Njega. I navještanje i posvećivanje i upravljanje zajednicom jest Kristovo djelo po njima. Zato ih je Krist htio za svećenike u Božjem naruču Zadarske nadbiskupije.

A vi, dragi redenici, znate da ne možete ni "boj biti, ni trku dovršiti" i bez svoga udjela i doprinosa. Kristu ste obećali da ćeš s Njim moliti za svoj narod. Neka ne presuši zagovor i hvala Bogu na vašim usnama. Neka ne prestane molitva za vašu ustrajnost i posvećenje. Povijest Crkve je pokazala da molitva čini čudesna, dok je presahla molitva zasigurno put u posrstanje.

Kristu ste obećali potpuno predanje u beženstvu radi Kraljevstva Božjega, radi Crkve, radi slobodnog i potpunog predanja. Živite radosno i vjerno svoje darivanje. Znajte da nema ništa uzvišenijeg u očima ljudi od čovjeka prožeta Duhom

Božjim u čijem se govoru, držanju i djelima osjeća Božja blizina. Crkva u hrvatskom narodu treba ovoga časa vrsne učitelje vjere, treba svjedoče, ljude sveta života i pastire Kristova srca koji će se trošiti za svoju braću: dobre podržavati, odlutale tražiti, a sve izgradivati. Takve pastire će mlađi slijediti i u svećeništvo i u predanje. Ja, biskup ove Crkve, pozivam mlađe koji osjećaju Kristov zov da se ne boje reći: "Evo me!"

Zahvaljujem Bogu za očeve i majke ovih redenika, za župnike, profesore i

odgojitelje koji su zadarskoj Crkvi pripremili ovu večer. I ne mogu večeras ne izreći još jedan poticaj. Stavljam ga u vaša srca, dragi redenici. Jamstvo vaše plodnosti u Crkvi, u radu na vječnom spasenju ljudi bit će zdravo zajedništvo sa svojim biskupom i s braćom svećenicima ove Nadbiskupije. To je zakon rada i života i uspjeha.

Neka apostolski prvaci Petar i Pavao, i Marija, Majka Crkve svojim zagовором podupru vaše korake na početku življenja svećeničkog poslanja u Crkvi Isusa Krista. Amen.

OTVARANJE SICU

STALNA IZLOŽBA CRKVENE UMJETNOSTI (SICU) U ZADRU OPET OTVORENA

U petak, 5. srpnja 1997., u crkvi sv. Marije u Zadru gospoda dr. Ljerka Mintas-Hodak, potpredsjednica Vlade Republike Hrvatske i izaslanica Predsjednika dr. Franje Tuđmana, pokrovitelja SICU, nakon šest godina otvorila je stalnu izložbu Zlato i srebro Zadra.

Drevna samostanska crkva benediktinki sv. Marije bila je sasvim ispunjena zadarskim pukom, te uglednicima kulturnog i političkog života, Republike i Grada. Svečani program započeo je pjevanjem Lijepa naše, Barakovićeve pjesme "Zadre grade" u izvodenju Mješovitog crkvenog gradskog zbora pod ravnanjem msgr. dr. Pavla Kera i Gregorijanskog korala "Alez-lulia" koji su otpjevale sestre benediktinke. O tijeku radova obnove, o spremanju, čuvanju i ponovnom izlaganju dragocjenih predmeta SICU govorio je koordinator svih poslova, jedan od najzaslužnijih za veliki pothvat stoljeća, glavni konzervator i pročelnik Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture RH prof. Miljenko Domijan. U kolovozu i rujnu ratne 1991. trebalo je vrlo brzo evidentirati, složiti i pažljivo počinjati oko tisuću sakralnih predmeta. U improviziranoj ratnoj radionici restaurirano je tijekom rata više od tristo vrijednih umjetnina. Taj veliki posao za vrijeme

granatiranja grada, spašavajući ne samo zadarsko, hrvatsko, nego i europsko, za pravo svjetsko umjetničko blago, učinili su toliki divni ljudi ulažući svoje znanje i svoju ljubav u spašavanju i očuvanju tog blaga. Akademski slikar, viši restauratorički savjetnik Mario Kotlar, koji već četrdeset godina djeluje i vodi Restauratorsku radionicu pri Upravi u Zadru, sa svojim suradnicima Jadrankom Baković, Šimom Vitorijem i Aleksandrom Kotlar uz izuzetnu i veliku pomoć sestara benediktinki učinili su puno. Danas vanjski suradnik u restauriranju metalnih predmeta prof. Božidar Vilhar, doajan te vrste restauratorskog posla, učinio je mnogo. Relikvijare je preuzeo prof. Lukrecija Pavičić-Domijan. Na ovom otvaranju predstavljen je i glavni oltar crkve sv. Marije koji je bio potpuno uništen u Drugom svjetskom ratu. Rad venecijanskog oltarista iz sredine 18. stoljeća Morlajtera, pod vodstvom dr. Pavuše Vežića u potpunosti je obnovljen.

Pozdravni govor održao je akademik Andro Mohorovičić ističući veličinu svega učinjenog i zahvaljujući svima koji su nesobično i stručno dali od sebe sve u spašavanju tolikih dragocjenosti.

Zadarski nadbiskup Msgr. Ivan Prenđa u svom govoru ističe da je ova riznica

U ovom I. polugodištu 1997. godine, naša Zadarska nadbiskupija u zajedništvu s Riječko-senjskom nadbiskupijom, Po-rečko-pulskom i Krčkom biskupijom, priprema u sklopu priprema za Veliki jubilej MINISTRANTSKI KONGRES PLITVICE '97. koji će se održati na Plitvičkim jezerima 17., 18. i 19. lipnja ove godine. Na Kongresu će sudjelovati oko 2000 ministranta iz gore navedenih dijeceza, a očekuje se sudjelovanje ministranata iz naše inozemne pastve. Ovaj skup je zamišljen na način taborovanja. Svi ministranti se pripremaju za veliki kviz znanja, a bit će organizirano razgledavanje Plitvičkih jezera, sportska natjecanja iz raznih disciplina, zabavni programi i liturgijska slavlja. Iz naše Zadarske nadbiskupije sudjeluje oko 500 ministranata.

2. PRIJEDLOZI ZA II. POLUGODIŠTE GODINE ISUSA KRISTA

Naša Zadarska nadbiskupija nastaviti će svojim programom redovitim svećeničkim mjesечnim rekolekcijama. Tako će u kolovozu imati predavanje dr. Aldo Starić na temu: Krštenje, temeljni i početni sak-

Takoder redovnice i vjeroučitelji-laci na svojim redovitim mjesечnim susretima nastaviti će obradivati teme o Isusu Kristu, o vjeri i o krštenju.

Mnoge župe u našoj Nadbiskupiji pripremaju ove jeseni, a naročito u Došću, održavanje klasičnih misija, duhovne obnove, seminare za evangelizaciju, staleška predavanja i razne prigodne tribine. Neke župe pripremaju se za održavanje Malog tečaja duhovnosti - Kursilja, a neke opet namjeravaju započeti s Neokatekumenskim putem održavanja kateheze.

U pojedinim župama razmišlja se o uvodenju redovitih tjednih susreta s ministrantima, a neki opet namjeravaju revitalizirati i bolje osmislit rad s postojećim bratovštinama u župi. Neki su župnici zainteresirani da u ovoj godini pripreme za Veliki jubilej osnuju u svojoj župi Marijinu legiju.

Mons. Milivoj Bolobanić

biskupiji. Time se ima za cilj što više ujednačiti pastoralnu praksu u našim župama. Svi svećenici su svjesni da je to veoma veliki i zahtjevan posao, na kojem se treba raditi više vremena, ali je veoma potreban i neophodan.

U raspravi o permanentnom studiju svećenika izraženo je opće mišljenje da svećenici, osobito mladi, trebaju stalno usavršavanje. Potrebno je pronaći neke

forme permanentnog obrazovanja u što bi se uključili i VTKŠ i Liturgijsko pastoralni institut u Zadru. Kao jedan od oblika permanentnog obrazovanja predloženi su godišnji dvodnevni tečajevi iz različitih crkvenih disciplina, s osobitim naglaskom na konkretni rad u pastoralu.

Pod točkom razno raspravljaljalo se o uređenju bolničke kapele i prostora za bolničkog kapelana u zadarskoj bolnici.

USUSRET VELIKOM JUBILEJU 2000.

PRIPRAVA ZA VELIKI JUBILEJ

1. I. POLUGODIŠTE

Zadarska Nadbiskupija započela je svoju trogodišnju pripravu na Veliki jubilej 2000. godine proglašom otvaranja Jubileja koji je zadarski nadbiskup uputio svim vjernicima Zadarske nadbiskupije i koji se čitao na svim Božićnim misama u svakoj crkvi.

Nadbiskup je imenovao Odbor za pripremu i proslavu Velikog jubileja 2000. godine. Odbor broji 14 članova, od kojih su desetorica svećenici, a četvero Kristovi vjernici-laici. Pročelnik Odbora je Generalni vikar koji je ujedno i član centralnog Odbora HBK za Veliki jubilej.

Mjesečne svećeničke rekolekcije, kojima redovito prisustvuje cijelokupni prezbiterij Zadarske nadbiskupije, ove godine svojim temama posvećene su Velikom jubileju. Tako je u siječnju održao predavanje prof. dr. Ante Mateljan iz Splita na temu: Aktualnosti Isusa Krista. U ožujku je držao predavanje prof. dr. Bonaventura Duda iz Zagreba: Krist, prvi sakrament i izvor sakramenata Crkve. U travnju prof. dr. Drago Šimundža iz Splita: Svjedočki biljeg Crkve u hrvatskom narodu

danas - put prema zvanjima. U svibnju prof. dr. Mato Zovkić iz Zagreba: - Crkva - Krist u vremenu. A sada, u mjesecu lipnju, održao je predavanje prof. dr. Ivan Golub iz Zagreba na temu: Povjerovali smo Riječi.

Program mjesečnih rekolekcija za redovnice, kojima mjesečno prisustvuju redovnice iz cijele Zadarske nadbiskupije, u ovoj predjubilejskoj 1997. godini tako je koncipiran da su i za njih odabrane teme o Isusu Kristu, o vjeri i o krštenju.

Vjeroučitelji-laici, na svojim redovitim susretima, koji se održavaju svakog mjeseca na planu cijele Nadbiskupije, također su imali neke teme posvećene Velikom jubileju.

Na planu cijele Nadbiskupije u mnogim župama održane su duhovne obnove, zatim seminari za evangelizaciju, zatim katehetsko-molitveni susreti, tribine i razna predavanja po staležima.

Pojedine župe, za vrijeme Korizme, imale su u sklopu redovite korizmene pobožnosti Križnog puta i posebne kateheze za odrasle. A u mnogim župama bile su priredena korizmena pokornička slavlja pred Uskrs.

ljepote i blaga ljudskoga umijeća i božanskoga nadahnuća prvorazredan svjedok jedne od temeljnih kršćanskih istina - a to je da su čovjek i Bog prijatelji, sustvaratelji, vječno u potrazi jedan za drugim, vječno u jednom nedohvatljivom suodnosu koji se manifestira gotovo u svim područjima ljudskoga života, nadasve pak u umjetnosti, u ljepoti i umijeću izražavanja. "Stoga izložba sakralne umjetnosti koju ponovno nakon više godina otvaramo i predajemo našoj i svekolikoj svjetskoj javnosti u prvom redu je ljepotom i kreativnošću izraženo svjedočanstvo suodnosa čovjeka i Boga kroz povijest. U tome je njezina nadvremenska, rekao bih natprirodna dimenzija" - završio je gospodin Nadbiskup.

Zadarski gradonačelnik gospodin Božidar Kalmeta, vidljivo dirnut uzvišenošću povijesnoga trenutka ponovnog otvaranja SICU, među ostalim je rekao: "Upravo sam zato, kao Zadranin i kao gradonačelnik neizmjerno sretan što se zadarska riznica, jedinstvena dragocjnost hrvatske i europske, a nećemo pretjerati ako kažemo i svjetske kulturne baštine, nakon punih šest godina ponovno vraća u izložbene vitrine i ponovno otvara za nas Zadrane, za naše goste i cijelokupnu javnost koja se opet može diviti neprolaznom sjaju Zlata i srebra Zadra... I konačno, povratkom Zlata i srebra, ratna stradanja našega grada i na

simboličan način postaju definitivna prošlost."

Izložba koja sadrži 250 eksponata, nekoliko više nego prije, nalazi se u prostoru i postavi po najvišim svjetskim standardima, čuvajući sabrano umjetničko blago od 6. do 19. stoljeća, najvećim dijelom vezano uz domaće umjetnike zlatare, slikare, drvorezbarje i druge, kao što je i novo predstavljanje djelo naših ruku, naših konzervatora, naših umjetnika, naših benediktinki. Agresori su minirali starohrvatske crkvice na našem području po nekom svom programu - 21 sravnili sa zemljom - jer su one od iznimnog značaja za baštinu hrvatskog naroda, jer su to ne samo njegovi simboli nego i njegovi prostorni orientiri od stoljeća sedmog, i prije, i šire.

Na kraju se nazočnima obratio mr. Božo Biškupić, ministar kulture RH, zahvaljujući svima, posebno koludricama benediktinkama samostana svete Marije u Zadru, koje su u najtežim trenucima povijesti Zadra i Hrvatske doprinijele trajnom čuvanju i uspješnom očuvanju. Njihova skrb za naše vjernike, umjetničko i kulturno blago traje već jedno tisućljeće.

U istim mislima zahvale i ponosa Izložbu je u ime Predsjednika Republike Hrvatske otvorila izaslanica gospoda dr. Ljerka Mintas-Hodak. Nakon toga su ugledni gosti i nazočni Zadrani pogledali izložbu.

Franjo Baraćić

Pozdravni govor mons. Ivana Prendę, nadbiskupa zadarskog, prigodom ponovnog otvaranja Stalne izložbe crkvene umjetnosti u Zadru, 4. srpnja 1997. godine.

- Poštovana gospodo izaslanice Predsjednika Rep. Hrvatske i potpredsjednice Vlade,
 - poštovani gospodine ministre kulture RH,
 - poštovani gospodine veleposlaniče Ljaniću,
 - poštovani gospodine akademice Mohorovičiću,
 - cijenjeni odličnici Županije zadarske i Grada Zadra,
 - dragi subrate, oče biskupe šibenski,
 - poštovane koludrice benediktinke sv. Marije,
 - svi cijenjeni uzvanici i gosti!

Čast mi je i radost, sve vas pozdraviti, ovdje u drevnom samostanu Čike i Većenege, u prigodi ponovnog otvaranja Stalne izložbe crkvene umjetnosti - "Zlata i srebro Zadra"!

Zlato i srebro Zadra! U dokraju figurativnom izražavanju značilo bi to skup svega onog najplemenitijeg i najljepšeg iz duge povjesnice ovog Grada, koje je našlo svoj materijalni izražaj u vrhunskim estetskim dostignućima umjetničkih predmeta u zlatu, srebru i drugim plemenitim materijalima. Kad kažemo "Zlato i srebro Zadra" - kao da kažemo "Duh i kultura Zadra", "Vjera i kultura Zadra"!

Ova riznica ljepote i blaga ljudskoga umijeća i božanskoga nadahnuka prvorazredni je svjedok jedne od temeljnih kršćanskih istina - a to je da su čovjek i Bog prijatelji, sustvaratelji, vječno u potrazi jedan za drugim, vječno u jednom nedohvatljivom suodnosu koji se manifestira gotovo u svim područjima ljudskog života, nadasve pak u umjetnosti, u ljepoti i umijeću izražavanja. Crkva duboko razmatra i uvijek iznova naglašava tu spoznaju. "Među najplemenitije djelatnosti ljudskoga duha s potpunim se pravom ubrajaju lijepe umjetnosti, osobito religiozna umjetnost i njezin vrhunac, sakralna umjetnost" - izreći će dokument II. vati-

kanskog sabora Sacrosanctum Concilium. Svojom naravi, sakralna umjetnost se odnosi na beskrajnu Božju ljepotu, da je na neki način izrazi ljudskim djelima. Izraziti nedokučivu i beskrajnu Božju ljepotu - provokativni je momenat kroz kojeg je prolazila svaka umjetnička duša, znana i neznana, koja je plodove svog nadahnuka ovjekovječila u umjetničkim djelima ove velebne zbirke. Stoga izložba sakralne umjetnosti koju ponovno nakon više godina otvaramo i predajemo našoj i svekolikoj svjetskoj javnosti, u prvom redu je ljepotom i kreativnošću izraženo svjedočanstvo suodnosa čovjeka i Boga kroz povijest. U tome je njena nadvremenska, rekao bih natprirodna dimenzija.

"Zlato i srebro Zadra" - duh i kultura i ponos Zadra! Bremenita povijest grada na vjetrometini, koji je dramatično proživljavao uspone i padove svih povijesnih epoha, ovjekovječena je, evo, i u dimenzijskoj umjetnosti. Iako su ga povijesne nedaleće puno puta svrstale među najtragičnije gradove Europe, ova ga riznica ubraja među najbogatije gradove i stavlja uz bok najvećih metropola Europe. Ponos je to grada Zadra, ponos je to Crkve zadarske - čuvarice njegovih duhovnih i umjetničkih vrijednosti. Eklatantni primjer gdje se Crkva u povijesti javlja kao nositeljica najviše svijesti o kulturi, povijesnom pamćenju i vječnim vrednotama objelodanjen je upravo ovdje, u povijesti ove sakralne zbirke. Visok stupanj civilizacijske svijesti jedne ljudske zajednice očituje se uvijek u načinu čuvanja, prenošenja i vrednovanja svog povijesnog pamćenja. Na ovom mjestu dolikuje iskazati dužnu pohvalu koludričkoj zajednici sv. Marije, benediktinskom sestrinstvu koje već tisuću godina prebiva u srcu našeg Zadra. Benediktinke sv. Marije u Zadru, utemeljene od časne opatice hrvatskoga kraljevskoga roda Čike, nadahnute slavnom regulom sv. monaha Benedikta, proslavile su se kao čuvarice zadarskoga povijes-

bro Zadra" sklonili u nedostupno sklonište.

Najveći dio tog bogatog crkvenog umjetničkog inventara - zahvaljujući samoprijegornom radu i zalaganju Zadarske nadbiskupije, Samostana Benediktinki, grada Zadra i stručnjaka/restauratora, a uz finansijsku podršku hrvatske Vlade, danas se ponovno izlaže javnosti.

To je itekako značajan dogadjaj za hrvatsku kulturu. To je čin kojim ne samo da posvjedočujemo budućim naraštajima stupanj našeg kulturnog senzibiliteta za

umjetničku baštinu nego i očitujemo svoju trajnu privrženost kršćansko/katoličkim vrijednostima i pripadnost zapadnoeuropskom povijesnom i kulturno-civilizacijskom krugu.

Stoga mi, na kraju, dopustite da se u ime Pokrovitelja iskreno zahvalim svima koji su doprinijeli da se eksponati sačuvaju i da se SICU ponovno postavi i okruni ovim svečanim otvorenjem u slobodnoj Hrvatskoj.

Ovime proglašavam izložbu SICU otvorenom.

PRIOPĆENJE S DRUGE SJEDNICE SVEĆENIČKOG VIJEĆA

Nakon preuzimanja službe dijecezanskog biskupa, zadarski nadbiskup Ivan Prendă raspisao je izbore za novo Svećeničko vijeće zadarske nadbiskupije, nakon čega je 6. studenoga 1996. godine održana konstituirajuća sjednica Svećeničkog vijeća. Na njoj je raspravljano o izmjenama Statuta Svećeničkog vijeća, o pripremi za veliki jubilej Crkve s pogledom na našu mjesnu Crkvu, te o gradnji crkava u Nadbiskupiji. Svećeničko vijeće se sastoji od 14 članova, od kojih su 7 po izboru svećenika, 5 po službi i 2 po slobodnom imenovanju Nadbiskupa Ordinarija. Za tajnika Svećeničkog vijeća izabran je don Zdenko Milić.

U Nadbiskupskom domu u Zadru održana je 4. lipnja 1997. godine, pod predsjedavanjem nadbiskupa Ivana Prendę, druga sjednica Svećeničkog vijeća, na kojoj se nakon čitanja zapisnika s prethodne sjednice raspravljalo o izradi Pastoralnog direktorija Zadarske nadbiskupije, o permanentnom studiju svećenika kako ga vidi "Pastores dabo vobis" i "Direktorij za službu i život prezbitera".

U pripremi za ovu sjednicu održani su sastanci svećenika po regijama na kojima se raspravljalo o predloženim temama. Svi svećenici su izrazili želju da se izradi Pastoralni direktorij nadbiskupije s ciljem da im se time pruže sigurna pravila kako bi lakše i bolje mogli obavljati svoju pastirsку službu. U raspravi na Svećeničkom vijeću predloženo je da se formira radna grupa koja će do Božića, konzultirajući pastoralne direktorije nekih drugih biskupija, napraviti načrt Pastoralnog direktorija koji bi se razaslao svim svećenicima, kako bi dali svoje primjedbe i prijedloge. U radnu grupu su predloženi Mons. Milivoj Bolobanić, don Zdenko Milić, don Ivan Mustać, don Šime Kevrić i don Srećko Frka Petetić, te stručni suradnici dr. Tomislav Bondulić, o dr. Bernardin Škunca OFM i o. Antun Badurina TOR. Pastoralni direktorij bi obuhvatio pastoral sakramenata, katehizaciju, suradnju unutar dekanata i regija, rad i suradnja pojedinih vijeća i povjerenstava, vjerničkih društava, Caritasa, te druga područja važna za život i rad u župama i cijeloj Nad-

Govor dr. Ljerke Mintas-Hodak, potpredsjednice Vlade RH i osobne izaslanice pokrovitelja otvaranja SICU, Predsjednika RH

Vaša ... , uvaženi uzvanici, dame i gospodo,

Prije negoli u ime Predsjednika Republike Hrvatske i visokog pokrovitelja ove izložbe otvorim izložbu, dopustite mi nekoliko riječi u ovoj svečanoj prigodi.

Osobito mi je draga što sam večeras ovdje s Vama u Zadru - gradu koji ponovo živi - ispunjen mlađošću, turistima, priredbama - ukratko: gradu koji - iako još vida žive rane rata - ponosno i u slobodi ponovno stječe svoju fizionomiju.

A ona ne bi bila do kraja vjerodostojna kad ne bi sadržavala i kulturnu baštinu prošlih vremena.

Zašto? Pa prvenstveno stoga jer se na taj način uspostavlja kontinuitete između prošlosti i sadašnjosti, ali i stoga jer ona svjedoči o povjesnoj borbi Zadra za život i za slohodu - vrijednostima iz kojih su se, po riječima predsjednika Tuđmana "radale prave, divljenja dostoje simfonije stoljeća i vjekova".

Taj politički, kulturni i vjerski otpor protiv stranih presizanja i utjecaja, taj prkosni i nesalomljivi otpor kojim se hrvatski čovjek stoljećima suprostavljao tudinskom maču i zapovjedima, sigurno je jedno od glavnih obilježja naše tisućljetne povijesti - povijesti stvaranja i očuvanja vlastitog - hrvatskog identiteta na ovim prostorima.

U tom kontekstu, Zadar je jedan od svjetionika na tom putu kroz hrvatsku povijest, čiji sjaj - kojim je rastjerivao mrak i lomio tudinsko nasilje još od doba srednjeg vijeka - i danas dopire do nas preko mnogih vrijednih djela srednjovjekovne umjetnosti.

Moglo bi se postaviti pitanje: Kako to da svi ratovi, razaranja i strahote, kojima su tudinci još u to davno vrijeme nastojali slomiti Zadar, nisu ipak spriječili kulturni uzlet grada?

Odgovor možda najbolje sintetizira riječi dr. Tuđmana (Rat protiv rata, str. 437):

"Upravo iz neukrotive životne snage i iz plemenitih napora Ijudi i naroda da se oslobođe stege i neprirodnih okova potčinjanja umjetnost je crpla sve nove potbude i sadržaje, a pojам borbe za slobodu postao je osnovnim i najplemenitijim poticajem stvaralačkih nadahnuta u cijelokupnoj umjetnosti svih vremena."

Unatoč brojnim nesrećama, ratovima i razaranjima, u Zadru su Ijudi znali stvarati i sačuvati izuzetno vrijednu umjetničku baštinu koja, ne samo što svjedoči o vremenu iz kojeg je potekla, nego ga i tumači današnjima naraštajima.

Ova umjetnička baština - kao dragocjeni svjedok prošlosti ne govori samo o umjetničkom dometu svojih stvaratelja nego dokumentira i kulturnu razinu sredine u kojoj je nastala i govori nepatvorenim o povjesnim zbivanjima na ovim prostorima.

Uz brojne stare građevine, razasute po gradu i okolici (od crkve sv. Donata, zvonika i pročelja crkve sv. Marije, crkve sv. Krševana i Katedrale do monumentalnih gradskih vrata i gradskih bedema) neprocjenjivu umjetničku baštinu čine i brojne umjetnине od slika i kipova do djela umjetničkog obrta.

Na žalost, ratovi koji su prohujali ovim prostorom ostavili su traga i na arhitektonskim spomenicima, a časne sestre benediktinke blago zadarskih riznica skrivate su u više navrata po rupama i jama pred grampljivošću tudinskih osvajača.

I u Domovinskom ratu ponovila se povijest. Sestre benediktinke u suradnji sa Zavodom za zaštitu spomenika kulture Zadra evakuirale su eksponate SICU pred granatama jugokomunističke vojske i srbočetničkih hordi, a čuveno "Zlato i sre-

noga "Zlata i srebra". Slijedeći misao svoga utemeljitelja "Ora et labora" - časne benediktinske duvne savršeno su kroz minula stoljeća uklopile u svoj kontemplativni život brigu o ovim umjetninama, koje na svoj - estetikom protkan način - predstavljaju sasvim osebujnu kontemplaciju, i na taj način poslužile svom gradu i svom narodu u najodličnijem smislu.

Crkva, zajednica od Boga pozvanih i od Boga poslanih, crpi svoje nadahnucje iz osobe Isusa Krista, jedinstvenog Bogocvjeka i Čovjekoljubitelja. Kao što se u Kristu susreću dimenzije vječnoga, svetoga i savršenoga Boga, te vremenitog, slabog i ograničenog čovjeka, tako se u Crkvi susreću uvijek ova dva elementa - vječnoga i vremenitoga - i kroz čitavu ljudsku povijest ona se prepliću. Umjetnost je tek jedan izraz te stvarnosti. Umjetnost je profinjen, dubok i možda, najistancaniji izraz te stvarnosti. Zato je ova izložba ne samo spomenik kulture, umjetnosti i povijesti grada Zadra, već i spomenik vjere kršćanske duše grada Zadra. Ona je dokaz beskrajnog dometa čovjekova genija kada se nadahnjuje Tvorcem svega vidljivoga i ne vidljivoga!

Govor mr. Bože Biškupića, ministra kultura RH

Poštovane gospode i gospodo, dragi Zadrani,

Čast mi je obratiti vam se u ime Ministarstva kulture Republike Hrvatske u ovoj iznimnoj prigodi otvorenja stalne izložbe crkvene umjetnosti u Zadru.

Ovaj prvorazredni kulturni dogadjaj za grad Zadar i cijelu Hrvatsku ispunjava nas ponosom jer ponovno predstavljamo javnosti dio hrvatskoga kulturnoga nasleđa, blago kakvim se može podići malo koja sredina.

No, ovo je ujedno i prigoda u kojoj se moramo prisjetiti nedavnih ratnih razaranja koja su osobito pogodila Zadar i njegovc žitelje. Uz Vukovar, Dubrovnik i

Neka ova Izložba stoga bude na korist i čast svim Zadranima, svemu našem narodu, svim ljudima dobre volje, i kao "magistra vitae" i kao "magistra historiae"; kao svjedočanstvo vjekovnog suodnosa čovjeka i njegova Stvoritelja u razini ljepote stvaralaštva upravo na ovim našim prostorima! Neka je na čast i ponos hrvatskom Zadru jer je glavnina znanih i neznanih umjetnika čija djela ovdje pohranjujemo domaćeg, hrvatskog podrijetla! Neka "Zlato i srebro Zadra" bude na ponos i čast Zajednici benediktinki sv. Marije, Zadarskoj nadbiskupiji i cijeloj našoj Crkvi! Neka ponovno otvaranje i postavljanje Stalne izložbe crkvene umjetnosti u Zadru bude na ponos i čast našem narodu i našoj državi, hrvatskim vlastima i poglavarnstvu grada Zadra koji su omogućili svojim razumijevanjem i svojim sredstvima da se ovaj prostor preuredi i obnovi i javnosti dolično prezentiра! Djelo ovo neka bude budućim naraštajima na korist kao dokumenat par excellence iz kojega neka čitaju i uče povijest tisućljetnog, kršćanskog, hrvatskog i doista europskoga grada Zadra! Hvala.

Šibenik, Zadar je bio jedna od najžešćih meta srbočetničke agresije. Grad vrlo dugje kulturne tradicije trebao je nestati sa svim svojim spomenicima, svjedocima hrvatske kulturne baštine i njezine stoljećne civilizacijske opstojnosti. Za ohranu Zadra položeni su životi hrvatskih branitelja, no Zadar je znao obraniti i svoje dragocjenosti koje danas ponovno predajemo javnosti kako bi i dalje zorno svjedočile o našoj kulturnoj baštini.

Neprocjenjivo se blago, nastalo u razdoblju od 9. do 16. stoljeća sačuvalo u ovome gradu, unatoč stoljetnim pokušajima zatiranja hrvatskoga nacionalnoga bića na ovim prostorima. Značenje toga blaga izvire iz bogatstva duha umjetnika

koji su ga oblikovali, ali i svih onih koji su ga stoljećima čuvali i predavali novim naraštajima. U nemirnoj povijesti Zadra, oni su zadržali unutarnji mir i samozatajnošću odanih čuvara i domoljuba omogućili nam današnji događaj koji ćemo predati budućnosti. Jer danas, u našoj slobodnoj i neovisnoj domovini, nakon teških ratnih godina, konačno se možemo posvetiti kulturnim djelatnostima u onim oblicima koji u bivšemu sustavu ili nisu bili mogući, ili su ih onemogućavali oni kojima su smetali znakovi hrvatske samosvojne kulture.

Stoga stalnu izložbu crkvene umjetnosti u Zadru držimo i početkom novoga razdoblja za našu cjelokupnu kulturu, a posebno u sredinama koje su najviše trpjele u Domovinskom ratu. Ne smijemo zaboraviti s koliko su skrbi stručnjaci čuvali ovo hлаго u ratnome vihoru, da bi, nakon stvorenih uvjeta za njegov povratak iz ratnih skloništa, nakon veličanstvene akcije "Oluja", zadarski majstori-restauratori restauratorske radionice Konzervatorskoga odjela Ministarstva kulture u Zadru, prionuli njihovoj obnovi. Svijest o povratku na svjetlo dana jednog od najvrednijih segmenta hrvatske kulture bila je prisutna u svakome trenutku te upravo njima kao i svima koji su radili na obnovi izložbenih prostora, valja ponajprije zahvaliti za mogućnost današnje svećane prigode.

Grada ovog Muzeja dio je hrvatske povijesti ali i sadašnjosti te budućnosti. Jer ona od sada u novim uvjetima u hrvatskoj državi reprezentira našemu čovjeku i svijetu jednu od najvažnijih sastavnica hrvatske kulturne opstojnosti. Ona pokazuje djelovanje naših umjetnika, ali i prožimanje kultura koje su vjekovima stizale na ove naše prostore. U tom sjecištu doticaja ogleda se bogatstvo koje naše vrijeme nasljeđuje i prosljeduje budućnosti te pokazuje svijetu otvorenost hrvatske kulture koja je uvek branila svoje korijene, ali je istodobno pripadala europskome civilizacijskome krugu.

Zbog svega toga, naše prošlosti i nasljeđa i na njima temeljene budućnosti, Ministarstvo kulture Republike Hrvat-

ske svesrdno podupire kako slobodnu stvaralačku inicijativu, dijalog i međunarodnu kulturnu suradnju, tako i obnovu i čuvanje hrvatske kulturne baštine. Sada kad smo slobodna i suverena država, kada slobodno možemo govoriti svojim jezikom, naša otvorenost svijetu bit će samo veća, jer njome se vraćamo nama samima i Europi iz koje smo neko vrijeme bili nepravedno isključeni.

Naglasimo li još i to da su uz povratak izložbe, istodobno privredni kraju i radovi na uređenju dijela crkve, klaustra i samostanskih zgrada, te osobitu činjenicu povratka na izvorno mjesto u svetište crkve glavnoga mramornoga baroknoga oltara koji je bio razoren još u Drugom svjetskom ratu, zaokružujemo jednu važnu cjelinu u obnovi zadarskih spomenika kulture.

Ovaj grad mira i slobode, u zemlji samosvojne kulture, koja je proteklih 13. stoljeća, od kada su Hrvati došli u ove prostore, uspjela opstati zahvaljujući upravo ovim temeljnim vrijednostima hrvatskoga čovjeka, sačuvat će ove vrijednosti za buduća pokoljenja.

Gospode i gospodo, siguran da ratna pohrana eksponata u budućnosti Hrvatske države nikada više neće biti potrebna, želim istaknuti duhovnu dimenziju ove osobite izložbe, koja nam i tim svojim određenjem svjedoči o izvorištima naše kulture i ostaje na trajan uvid. Napajajući se na zasadama kršćanskoga učenja, svjesni da slijedimo tragove humanosti, čovjekoljublja, plemenitosti i nade, uvjereni smo da se kulturna dobra mogu oploditi u svim generacijama, ali uvek s istim ciljem - čuvanjem vlastitoga nacionalnoga identiteta. Svi oni, znani i neznani koji su sačuvali zadarsko blago, znali su to vrlo dobro. Na nama je da ih slijedimo i uznastojimo ploditi njihove napore. Pred zaštitarima i konzervatorima diljem Hrvatske velika je zadaća jer je naša domovina prepuna vrijednosti koje nam valja sačuvati. Jedan od najljepših primjera u našem vremenu ostaje i ova velebitna izložba.

*Ministar kulture
mr. Božo Biškupić*

FOTOGRAFIJE S OTVARANJA SICU U ZADRU

